Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 265 (13754) | 1974 оной ноябриин 12, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

ОНИШОДОЙ ҮРЫСӨӨН РГЭДЭГ ЛЭ

эдэхи табан жэлэй hүүлшын жэлдэ хонин ажалдаа
амжалта туйлаха зорилготойгоор хонишодой дун-
циалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ үүсхэл
огой, Сэлэнгын совхозуудай залуу хонишод Виктор
ов, Цырендоржо Шиндаков гэгшэд гаргаад байна.
р отарынгаа арга боломжые, үбhэ, тэжээлээр хэр
байhанаа харалсажа, үндэр ехэ уялгануудые абан
В. Базаров отарынгаа зуун хонин бүриhөө 150
түлжүүлжэ, совхозойнгоо эрхим хонишон Д.
уновые хүсэхэ зорилго урдаа табинхай. Мүн хо-
үриhөө 4,3 килограмм нооho хайшалха байhанаа
лээ.

э ехэ уялга абахадаа В. Г. Базаров хонидойнгоо
ахяа хурьгалха, бултанайнь тарган hайн байhан-
эдөө түл абаха дүршэл шадабаритай болоhондоо,
онидто хүсэд хүрэхэ үбhэ, тэжээл хүртэхэ гэжэ
ан байха юм. Илангаяа hүрэгөө үбэлдөө hайса
жэ гараха дүршэлдөө түшэглэнэ.

уу хонишодой энэ эдэбхи үүсхэлые республикы-
сута, солото хонишод халуунаар дэмжэжэ байна.
огой совхозой эрхим хонишод Д. Я. Свистунов,
ис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Д. Г. Донеев,
ын совхозой — А. М. Акулов, В. Д. Чойжамсуев,
Романова болон бусад хоорондоо мүрысэхэ гэжэ
эд. 1975 ондо бэелүүлхэ социалис уялгануудаа
н тодорхойлоо. Жэшээнь, Д. Я. Свистунов hүүл-
э хурьгалуулагдаха хонидой, А. М. Акулов —
ахяа түрэхэ хонидой зуун толгой бүриhөө 135
түлжүүлхэ байhанаа мэдүүлээ. Г. Л. Рабдаев
охёо хурьгалха зуун хонин бүриhөө 125 хурьга то-
огохо уялга абаа.

түрүүшүүл уялга абахадаа ажал хүдэлмэреэ али
алаhаань хаража үзэhэн, арга боломжонуудаа хү-
хэрэглэхэ тушаа бодомжолhон байха юм. Мүн
ехэ уялга абаха гээшэмнай эдэнэрэй улам эр-
шударгыгаар ажаллаха хүсэлтэй байhыень элир-
үгэнэ бшуу.

ишодой мүрысөө үүсхэгшэдэй үшөө нэгэ hайн та-
юуб гэхэдэ, тэдэнэр хүдэлмэриингөө онол арга,
л шадабари тухайгаа республикын газетэнүүдээр
улан, ходо бэшэжэ байха юм. Тэрэшэлэн бэе бэедээ
жа байхадаа дүршэл шадабаряа халан абалсаха
ай. Мүн эдэнэр дүршэл багатай хонишодые шефтээ
, өөhэдынгөө мэргэжэлдэ hургаха гэhэн hайн
н эрмэлзэлтэй.

э, Сэлэнгын хонишод уулзахадаа, хоорондоо ябал-
болоходоо Борьёогой совхозой хонишодой дүй
, ажалайнь эмхидхэлые ехээр hайшааhан байна.
аяа хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхын
тэ, үрэжүүлхэ үедөө, мүн hүүлээрнь ногоон hо-
н дээрэ бэлшээдэг дүршэлыень hонирхон сэгнээ.
хээли ехэтэй хонидые нарин hайнаар харууhалха,
hөөнь hара урид, түрэхэ үедэнь hара соо ногоо-
урилаар эдеэлүүлдэг болоhыень зүбшөөгөө.
жэлдэ Борьёогой совхозой хонишод сентябрь hа-
захалжа, hүрэгүүдтээ таряа талханай зүйл эдюул-
лhэн байна. Зүгөөр иимэ юумэн Сэлэнгын совхоз-
багүй.
энэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хони-
ундаа халаахай суглуулжа, ногоохоноор хатаажа
дүршэлтэй. Энэнь ногооной гурилhаа өөрэгүй ашаа
байха юм. Мүрысэгшэд энэ дүршэлые мүн лэ
абаха тухайгаа хэлсээ.

ишодой ажахын жэл август hарада, хонидые үрэ-
э захалhанhаа хойшо эхилдэг гэжэ бүгэдэндэ мэ-
Тингэбэшье хонишодой дундахи мүрысөөн жэл
ойтожо захалдаг байна. Тэрэниие шэнэ жэл
уеэр эхилдэг буруу заншал тохёолдоно. Юуб гэ-
олон түл абахын, ноoho ехээр хайшалхын тула бү-
уун намарhаа оролдожо эхилхэ байна ха юм.
э энэ жэлдэ мүрысөөгөө саг соонь эхилхэ тухай
Сэлэнгын түрүү хонишодой үүсхэл угаа hайшаал-

оз, совхозуудай партийна организацинууд, тэндэ-
албэрилэгшэд, аймагуудай партийна, советскэ, хү-
ахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд эдэ түрүү хо-
ой жэшээгээр ажахынуудай хонишодтой хөөрэлдэ-
га боломжыень элирүүлжэ, табан жэлэй эсэсэй
бэелүүлхэ зорилгонуудыень тодорхойлхо болоно.
ээ энээниие ёhыя тэды бэшэ, харин хонишон
ой хөөрэлдэжэ, мүрысэгшэдые уулзуулжа, түрүү
ршэл үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа хэмжээ абаха
ай. Мүн энэ жэлэй мүрысөөнэй дүн согсолхо, ту-
ул ямар аргаар амжалта туйлааб, гээгдэгшэд ямар
эндүү гаргааб гэжэ тодорхойлхо, олоной үзэмжэдэ
шухала.

оз, совхоз бүхэн хонин ажалаа хүгжөөхэ талаар
жэлэй түсэб хэр зэргэ дүүргэгдээб, тэрэниие ам-
айгаар бэелүүлхын тула түгэсхэлэй жэлдэ ямар
н туйлахаб гэжэ хэлсээд, тэрэнээ хонишон бүхэн-
уулха уялгатай. Ажахынгаа урда табигдаhан зо-
нуудые өөhэдынгөө арга боломжотой сасуулжа үзэ-
хонишод тааруу социалис уялга абаха байна

хүсэ шадалаараа хүдэлмөөр таарамжатай уялга
гээшэ ехэ хүдэлмэриин миил эхин ха юм. Тиимэ-
рысэгшэдтэ абаhан уялгаяа амжалтатайгаар дүүр-
рга олгохо, тэдэндэ али болохоор туhалха, дэмжэ-
эшэ хүтэлбэрилэгшэдэй нангин хэрэг мүн.

н ажал хүгжөөхэ талаар юhэдэхи табан жэлэй
амжалтатайгаар бэелүүлхэ мүрысөөндэ респуб-
ай бүхы хонишод жагсаха бээз гэжэ найдагдана.
он хонин ажалай шэнэ хүгжэлтын жэл болог лэ.
д хонишод! Мүрысөөндэ бүгэдөөрөө хабаадаял.

Тодорхойлхы жэлэй габшагай алхамууд

ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР 49 ҮДЭР ҮЛӨӨ

ШЭНЭ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭЭ

Семен Федорович Пантелеев «Забайкаллес» комбинадай модо отологшодой эрхимүүдэй нэгэн юм. Итанцын леспромхозой Кикын модоной пунктын бага комплексно бригадын коллективые хүтэлбэрилхэ зуураа, тэрэ модо бэлэдхэгшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ ябадаг. Тус бригадын хүдэлмэришэд hарадаа 2000 кубометр хүрэтэр модо отолдог hэн.

Бензинээр хүдэлдэг мотоортой «Урал» «МП-5» түхэлэй хюрөө, «ТТ-4» түхэлэй модо таллуулдаг тракторнууд, модо зөөдэг «КРАЗ-255 л» гэжэ автомобильнууд, модо ашаалдаг «П-19», «П-2» түхэлэй онhон түхеэрэлгэнүүд мүнөө модо отологшодто туhалжа, ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлхэ арга олгоно. Модо бэлэдхэгшэд даалгагдажа үгтэhэн техникые дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха зорилго урдаа табина.

Байгша оной июнь hарада энэ пунктда модо бэлэдхэлэй томодхогдоhон комплексно бригада байгуулагдаhан юм. Тус бригада Леонид Степанович Мельниковтэ даалгагдаа бэлэй. Иимэ томодхогдоhон бригада халаан хахад соо хүдэлхэдөө, трактор, техникэ болон бригадын гэшүүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлхэ арга олгоно гэжэ дүй дүршэл харуулжа үгөө. Иигэжэ Л. С. Мельниковэй бригадын тракторист бүхэн халаан соо 160 кубометр хүрэтэр модо бэлэдхэдэг болоhон байна. Тиихэдэ тус бригада hарын туршада 7000 кубометр модо бэлэдхэhэн байха юм.

Түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй даабари болзорhоонь урид дүүргэхын тулада энэ hайн үүсхэлые дэмжэжэ, Семен Федорович Пантелеев, Иван Аксенович Заиграев гэгшэдэй даадаг бригаданууд нэгэдүүлэгдэжэ, томодхогдоhон юм. С. Ф. Пантелеев энэ бригадын бригадираар томилогдоhон байгаа.

Мүнөө эндэ 16 модошод ажаллана. Тэдэнэрэй олонхидынь хэдэн мэргэжэл шудалаахай. Тиимэhээ бүхы техникэеэ дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгэнэ. Тус бригадын ажалладаг талмайн гектар бүхэндэ 60—70 кубометр модон хүртэнэ. Модоной хомор дээрэhээ нэгэ талмайhаа нүгөө талмайда ходо нүүхэ ушартай болонгоно. Гэбэшье үнгэрэгшэ hарада С. Ф. Пантелеевэй даадаг бригада 3963 кубометр модо бэлэдхэхэ түсэбтэй байбал, энэ тоогоо 4714 кубометртэ хүргэhэн байба. Иигэжэ hарын даабари 119 процент дүүргэгдэ.

Итанцын леспромхозой модошод иимэ шэнэ онол аргаар хүдэлдэг болоhоной ашаар ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэhэн зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

В. НИКОЛАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: томодхогдоhон бригадын бригадир С. Ф. Пантелеев.

Авторай фото.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

«Забайкалец» совхоз байгша ондо таряалангай гектар бүриhөө 10 центнер ороoho хуряаhан байна. Ерэхэ жэлдэ баян ургаса абахын тула тус совхозой коллектив мүнөөнhөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй. Тэдэнэр «үтэгжүүлгэ—баян ургасын эшэ үндэhэн» гэжэ тоолоод, наг шэбхэ таряанай поли дээрэ ехээр гаргана.

Энэ совхоздо шэбхэ сабшалан, таряанай поли дээрэ зөөхэ тусхай отряд эмхидхэгдээ. Тэрэ отрядай мэдэлдэ 9 трактор болон бусад техникэ даалгажа үгтэнхэй. Дүй дүршэлтэй, бэрхэ механизатор К. Б. Кравцов тус отрядые hайнаар хүтэлбэрилнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ полинууд дээрэ 7 мянган тонно наг шэбхэ зөөгөөд байна. Мүнөө дээрээ оройдоо 5 трактор энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагданхай. Ойрын үдэрнүүдтэ отрядай бүхы тракторнууд шэбхэ зөөжэ эхилхэнь.

С. ОЧИРОВ.

Мухар-Шэбэр.

ХҮНДЭШЬЕ hАА, ХҮНДЭТЭЙ...

Манай совхоз байгша жэлэй түрүүшын юhэн hара соо гүрэндэ hү тушааха жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэ. Энэ хадаа совхозоймнай hаалишадай, мал адуулагшадай, бусад хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ехэхэн амжалта болоно гээшэ. Совхозой hү гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргэлгэдэ манайшье фермын хүдэлмэрилэгшэдэй ехэхэн хубита бии байгаа. Бидэнэр энэ жэлдэ hү hааха түсэбөө юhэн hара хахад соо дүүргэжэ, хамта дээрээ 6800 центнер сагаан эдеэ абаабди. Энэ жэлэй түрүүшын амжалтаар манай фермынхид урмашажа, жэлэй дүүрэтэр үшөө hайнаар ажаллаха зорилго урдаа табина.

Совхозой hаалиин гурбан фермын дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ манай фермэ түрүүлжэ ябана. Август hарада фермын үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 226 килограмм hү hаажа абаад, партиин райкомой, аймагай ажалшадай депутадуудай Советэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугые фермэдээ үлөөжэ шадаабди. Иимэ амжалтанууд манай фермын хүдэлмэрилэгшэдые үшөө ехэ хэрэгүүдтэ зоригжуулна.

Бидэнэр фермынгээ арга боломжонуудые тооложо үзөөд, 1974—1975 оной үбэлжэлгын үедэ ехэ hүнэй түлөө аймагайнгаа hаалиин фермэнүүдэй дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ гэhэн үүсхэл гаргаабди. Тиимэhээ социалис мүрысөөнэй манлайда ябахын тула тэмсэжэ эхилбэбди.

Энэ үүсхэл гаргахадаа, үбэлэй юhэн hара соо hаамхай нэгэ үнеэнhээ 1500 килограммhаа бага бэшэ hү hааха социалис уялга абаабди. Хэлэhэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула фермэ дээрээ ехэхэн ажал ябуулжа эхилбэбди. Малай байра, хашаа хорёо үбэлжэлгэдэ бэлдэгдээ, hайнаар түхеэрэгдээ. Үнеэдээ мэргэжэлтэдэй табиhан рационой ёhоор эдеэлүүлнэбди. Сүүдхэ соо нэгэ үнеэндэ 10 килограмм куузику, тэды шэнээн силос, 35 килограмм бурдууг ба хэршэгдэhэн hолоомо үгтэнэ.

Хэлэhэн үгэдөө хүрэдэг, дүршэл шадабаритай hаалишад фермэдэмнай олон. Мария Захаровна Кузьмина түрүү hаалишадай нэгэн болоно. Ажалша бэрхэ энэ hаалишан энэ жэлэй түрүүшын юhэн hара соо үнеэн бүриhөө 1974 килограмм hү hаажа, жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь холо урид дүүргээ. Ганса сентябрь hарада 302 килограмм hү үнеэн бүриhөө абаhан байна.

Тэрэнэй нүхэр Полина Калистратовна Масикова жэл соо үнеэн бүриhөө 1770 килограмм hү hааха түсэбтэй hэн. Юhэн hарын туршада үнеэн бүриhөө 1847 килограмм абажа, түсэбөө баhал үлүүлээ. Зоя Васильевна Рачинская 1810 килограмм үнеэн бүриhөө hаажа, түсэбөө мүн лэ уридшалан дүүргэбэ. Сентябрь соо тэдэнэр үнеэн бүриhөө 244—277 килограмм hү hааhан байна. hү hаалгаар жэлэй түсэб дүүргэhэн hаалишад олон. Эдэ тоо, баримтанууд манай фермын hаалишадай ямараар хүдэлhыень, мүн саашанхи арга боломжонуудыень тодорхойлон харуулна.

Манай фермын бар хүсэнэй ажал сүм онhожоруулагданхай. Үнеэднай электрын элшэ хүсөөр hаагдадаг. Тэдэнэр дуратай сагтаа уhа ууха аргатай—хобоо бүхэндэнь автопоилка бии. Мүн шэбхэ гаргаха транспортёр хүдэлгэгдэнэ. Хараад, бодоод үзэхэдэ, хамаг юумэн бии шэнги. Теэд үшөөл hанаhанда хүрэмөөр бэшэ. Үбэлдөө үнеэдээ дулаан байраhаань гаргажа байха хашаан хэрэгтэй болоод байна. Тиимэ хорёо соо үбhэ, hолоомо хэхэ хобоонууд хэрэгтэй. Тиимэ хорёо ба хобоонуудые түхеэрхэ хэрэгтэ совхозой дирекци туhалха бэзэ гэжэ найдагдана.

Мүнөө манай фермын hаалишад үдэр бүри хорёод центнер hү hааха. Энэмнай үшөөл бага гэжэ hанагдана. Саашадаа үнеэдэй эдеэлүүлгые үшөө hайжаруулжа, үдэртөө 22—25 центнер hү абадаг болохо арга боломжо бии. Юуб гэхэдэ, үбэлэй үедэ бардам хүрэхэ үбhэн, бусад тэжээл бэлэдхэгдэнхэй. 2400 центнер үбhэн, 571 центнер сенаж, 7300 центнер силос, 6500 центнер куузику фермымнай газаа бии.

«Ажалаа яажа эмхидхэхэдээ, иимэ үрэ дүн туйланаб та?» гээд зарим хүнүүд hонирходог гээшэ. Энэ асуудалда харюусахань хүндэшэг байдаг. Өөрөө бодожо, шэбшэжэ үзэхэдэм, фермын ажалай эмхидхэл hайжараа гэжэ hанагдана. Хоёрдохёор, фермын бүхы хүдэлмэрилэгшэд урдахи зорилгоёо hайнаар ойлгожо, ехэ hүнэй түлөө үсэд шангаар тэмсэдэг, нэгэ эрмэлзэлтэйгээр хүдэлдэг болоо.

Үүсхэл гаргаха гээшэмнай тон харюусалгатай, хүндэшье hаа, хүндэтэй хэрэг болоно. Хэлэhэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула бултадаа нэгэ хүн шэнги hанал бодолтойгоор хүдэлхын түлөө тэмсэжэ эхилээбди.

А. БРЫЛЁВ,
«Эрдэм» совхозой нэгэдэхи отделениин hаалиин фермые даагша.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.

БҮХЫ ҮРЭhЭН БЭЛЭН

БАЙГША ОНДО манай колхоз ороoho таряанай баян ургаса хуряажа, бүхыдөө 81,8 мянган центнер алтан таряа амбаарта оруулаа, нилээд ехэ ороoho гүрэндэ худалдаа. Илангаяа колхозой 3-дахи бригада (бригадирынь Т. Бондарев) булганhаа ехэ, гектарай дунда зэргээр 18,6 центнер таряа хуряаhан байна.

Таряагаа хуряажа байхаhаа эхилээд, бригаднуудынай ерэхэ жэлэйнгээ ургасада hанаагаа табижа, үрэhэ хүрэнгөө бэлдэжэ эхилээ hэн.

Тиигэжэ мүнөө Агууехэ Октябриин hайндэр болотор бүхы хэрэгтэй үрэhэ хүрэнгөө хуу сэбэрлэжэ, томо жэжээрнь илгаад, тарилгын шанарта хүргэжэ, лабораторидо шалгуулжа дүүргээбди. Хамта 15 мянган центнер эрхим hайн, гол түлэб нэгэдэхи, хоёрдохи классай шэниисэ, обёосой үрэhэн амбаарта хаагдаа. Таряанай үрэhэ түргөөр, hайн шанартайгаар сэбэрлэхэ хүдэлмэриие тоог дээрэхи звенонуудые даагшад С. Котоманов, И. Бондарев гэгшэд hайнаар эмхидхээ.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозоймнай механизаторнууд машина, техникэеэ заhабарилжа эхилэнхэй.

И. АНДРЕЕВ.
Хяагтын аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшын орлогшо.

ОРОЛДОСЫН ХҮСӨӨР

Тохорюгтын отделениин мал шахан таргалуулдаг гүүртын залуу малшан Дугар Лундуков юhэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлдэ, харууhалжа байhан малайнгаа толгой бүриинь шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 1000 граммаар нэмээхэ уялга абанхай юм. Энэ малшан 120 үхэр харууhалжа байна. Уялгаа бэелүүлхын тула зунай шэмэтэй тунга ногоондо малаа адуулжа, ашаг шэмыень нилээд дээшэлүүлжэ шадаа hэн. Нүхэр Лундуков 9 hарын туршада малшадай дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүнгөөр совхоз дотороо 1-дэхи hуури эзэлhэн байна. Хүрбын совхоздо тэрэ малшанаар хүдэлhөөр үниинэй юм. Ажалдаа дүршэлтэй болонхой, малынь хододоо тобир тарган байдаг. «Габьяата малшан» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Гадна тус отделениин дүршэлтэй малшан Р-Н. Базаров 24 толгой бүруу харууhалжа байдаг. Толгой бүриинь шэгнүүр сүүдхэдээ дунда зэргээр 1100 грамм хүрэтэр нэмээдэг гээшэ.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хори.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ЭЛИРБЭ

Октябриин социалис революциин hайндэрэй урда дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүн ниитын эдеэ хоолой эмхинүүдтэ согсологдобо. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи ниитын эдеэ хоолой управлени, гүрэнэй худалдаа наймаанай, потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обком столовонуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн хаража үзөөд, нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэдые хангадаг 7-дохи столовын коллективтэ РСФСР-эй худалдаа наймаанай Министерствын, профсоюзай Центральна советэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Хоёрдохи hууридa 11-дэхи столовын, аэропортын «Полёт» ресторанай коллективүүд гараа. Энэ ажалша бэрхэ коллективүүдтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй, профсоюзай областной Советэй дамжуулгын Улаан туг хоёрдохи мүнгэн шантайгаар барюулагдаа. Гурбадахи hууридa гараhан 6-дахи столовын коллективтэ дамжуулгын Улаан туг, гурбадахи мүнгэн шан олгогдобо.

К. БАРДОНОВ.

ТЫН МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ— ЭЛ ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАhА

ХОЛИМОЛ ТЭЖЭЭЛ ХООЛ БОЛОСОТОЙ

нютагуудта бай-
н орожо, хаа хаа-
лэй түрүүшын оль-
нэй заха үзэгдөөд,
үhа малай дулаан
байлгагдажа, үбhэ
дахэ хаhа түлэг
имэhээ мүнөө хэ-
мэдэhээр, адууhа
шан гээл hаа, hай-
үүлхэб, бии бай-
тэжээлээ яажа
той зүбөөр гарга-
гэжэ малшан бү-
ахынуудай хүтэл-
эд, мэргэжэлтэдэй
аан, hүниин зүү-
ожо ябаhаниинь ойл-
аб даа.
ута. Сибириин
хүйтэн шанга.
үхэр малhаа үб-
гамнаад, миил
лаад байгаа hаа,
ашаг шэмэ яагаад
абши. Тэжээл бай-
, гам хайрагүйгөөр,
гээр гаргашалаа
л ургашаа ябаха-
барай хагсууда хо-
н болошоод hуу-
ерэхэдээ бэлэдхэ-
н бүхы үбhэ, тэ-
н наринаар бүрид-
үhа малай ашаг
шэлүүлхээр тэрэ-
буйлуулан шанар
арьбадхажа, бодом-
жотой зохидоор гаргашалха хэрэгтэй болоно.

Сэхыень хэлэхэдэ, урдань манайшье совхоздо фермэ, гүүртэнүүдтэ ябахада малшад үбhэ, тэжээл малдаа тэрэ зандань газар дээгүүр тараажа үгөөд, гэшхүүлжэ, хахадыень миил хаяжа байгша hэн. Үбhэ, hолоомо хэршэхэ, бутаруулха тухай хэлсэдэгшьегүй байгаа. Тиимэhээ үхэрнүүд, хонид абаhаар үбhэ, силосыень эдижэрхёод, хуурай hолоомыень хэзээшье үлөөжэрхиhэн байдаг. Энээнhээ болоожо тэжээлэй үлүүсэ гаргашалагдаха, үригдэжэ хаягдаха ушар захагүй үзэгдэдэг hааб даа.

Хэдэхэн жэлэй саана ажахын главна инженер А. Г. Матвеев Красноярска хизаарай нэгэ ажахыда ябажа ерээд байхадаа, нэгэ иимэ дурадхал оруулаа. Бүхы үбhэ, тэжээлээ урид хэршээд, үйрүүлээд, бултыень худхаад эдюулдэг болое гэжэ тэрэ дурадхаба.

Энэнь ямар онол арга байгааб гэхэдэ, тэжээл буйлуулдаг газарта хоёр ДКУ түхэлэй онhон түхеэрэлгэ тодхоод, нэгэндэнь үбhэ, hолоомо хэжэ үйрүүлэн хэршээд, хоёрдохи түхеэрэлгэдэнь ороoho таряанай зүйл тээрмэдэн үйрүүлдэг болообди. Тэдэ хэршэгдэhэн, бутаруулагдаhан үбhэ, hолоомо, таряа талханай зүйл транспортёроор хамталагдан суглуулаад, саашаа дамжуулагдажа, мел, дабhан гэхэ мэтэ нэмэлтэ тэжээлтэй худхаран, ехэ бункер-амhарта соо сугларна. Энэ худхагдаhан холимол тэжээл соо юун оролсоноб гэхэдэ, тэрэнэй 30 процентнь талха таряанай зүйл, 70 процентнь үбhэ, hолоомо болоно. Мүн тэдэ тэжээлэй центнер бүхэндэ нэгэ килограмм хүртэхөөр мел, дабhан оролсоно. Эдэ бүхы тэжээлые холин худхадаг бункер дороо нээгдэдэг нүхэн-люгтэй юм. Тэрээн доронь автомашина гү, али тракторай тэргэ байлгажа холимол тэжээлээ хээд, фермэ, гүүртэнүүдтэ зөөдэг болообди.

Тиигэжэ үнгэрэгшэ үбэлhөө хойшо бүхы таряа талханайнгаа зүйл, мүн үбhэ, hолоомынгоо хахадые имагтал иигэжэ үйрүүлээд, холёод, малдаа эдюулдэг болообди. Иимэ тэжээлые ямаршье мал ехэ дуратайгаар эдинэ, үбhэ тэжээлэй гээлтэ хоролтодо оросонь hураггүй бага болоо.

Гэбэшье абаhаар манда тиимэ тэжээл бэлдэхэдэмнай зарим тэды бэрхэшээл ушараа. Ажахыдамнай hү hаалиин 5 фермэ, хонидой 30 гаран отара байна. Тэдээн бүхэндэ холимол тэжээл бэлдэхэ агрегат тодхохо аргагүй, хаанаhаа тиимэ олон ДКУ түхэлэй машина олохобши.

Түбхын түрүүн фермэнүүдтээ ходо байха агрегадуудые тодхообди. Харин отарануудта ээлжээгээр ябажа байгаад, үбhэ, hолоомыень хэршэхэ нүүдэл табан агрегат бии болгогдоо. Дробилкын дутахада силосэй ургамал хуряадаг «Вихрь» түхэлэй комбайнда бага зэргын хубилалта оруулаад, энээндэ хэрэглээбди. Иимэ агрегат үдэр соо хоёр отарын хонидой hара соо эдихэ тэжээл хэршэжэ үгэдэг юм.

Энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ ниитынгээ адууhа малда эдюулхээр 29 мянган центнер үбhэ, 7 мянган тонно силос, 1500 центнер сенаж бэлэдхэнхэйбди. Тиихэдэ хамта дээрээ 40 мянган центнер таряа хуряажа, тэрэнhээ 15 мянган центнерыень адууhа малда эдюулхээр таhалаабди. Мүн 3530 центнер витаминтай ногооной гурил бии. Ондоогоор хэлэбэл, бүхы адууhа малнай үбhэ тэжээлээр 65 процент хангагданхай гээшэ.

Энэ бии байhан бүхы үбhэ, тэжээлээ ашаг үрэтэйгөөр, бодомжотой зүбөөр гаргашалха, шадамараар арьбалан хэрэглэхын тула бүдүүн, шэмэтэ тэжээлэй ехэнхиие заатагүй хэршэжэ, холижо, худхажа эдюулхэ болонобди. Эды ехэ тэжээл түргэнөөр хэршэжэ, үйрүүлжэ, худхажа, адууhа малые тэрээгээр таhалгаряагүй хангажа байхын тула бүхы агрегадуудые дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэ болонобди. Тэрэнhээ газаа тээ энээндэ АВМ-0,65, АВМ-0,4 түхэлэй онhон агрегадуудые хэрэглэдэг болообди.

Хоёрдохи шухала асуудал юуб гэхэдэ, бүдүүн тэжээл, ороoho таряа хэршэжэ эдюулхын хажуугаар нарай малда хэмэл аргаар hү бэлдэжэ үгэдэг болонхойбди. Жэшээнь, мүнөө үдэр бүри 15 тонно тиимэ hү буйлуулжа, тугалнуудта, жэжэ муу бурууннуд, түлгэнүүдтэ үүлганабди. Иигээд үбэлдөө хурьгадай гаража эхилхэдэ, хэмэл аргаар hү бүри ехээр бэлдэжэ үгэхэбди. Иимэ hүн ямар гуримаар бэлдэгдэнэб? 3 мянган литр уhанда 80 килограмм, шэниисын талха, 60 килограмм обёосой талха, 15 килограмм загаhанай тоhо хээд, 3-4 час соо халуун ууралда бусалганабди. Удаань тэрээн соо биовит, хлористо кобальт, сернокислэ зэд, түмэр, марганец гэхэ мэтын зүйл холилсодог. Тэрэ hүеэ 40 градус болотор хүргөөд, үбэлэй хүйтэндэ тугал, бурууда уулгахада тон hайн.

Энэмнай нилээд ехэ сэбэр hү, бусад шэмэтэ тэжээл алмана. Иимэ тэжээл эдихэдээ нарай мал түргэн томо болоно, шэгнүүрээ ехээр нэмээнэ, элдэб үбшөөршье үбдэнэгүй.

Үбhэ, hолоомо, талха таряанай зүйл уридшалан хэршэжэ, үйрүүлжэ, хуу худхажа эдюулхэдэ тэжээл ехэ алмагдадаг гэжэ хэлээ hэм. Тиимэ тэжээл хэжэ эдюулхын тула фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ hайн хобто хобоо олоор түхеэрхэ, малай тэжээлээ хажуу тээшэнь үрихэгүйгөөр тэрэнииень түхеэрхэ шухала. Тингэбэл, граммшье тэжээл хии талаар хаягдахагүй.

Малай үбhэ тэжээлые иигэжэ буйлуулан холижо, эдюулдэг, хэмэл аргаар hү бэлдэдэг болоходомнай юугээрээ ашагтай байгааб? Нэгэдэхеэр, адууhа малай ашаг шэмэ эрид дээшэлээ. Энэ жэлдэ совхоз мал ажалай бүхы продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорhоонь урид дүүргээ. Гансахан түсэбhөө гадуур 3 мянган центнер hү Эхэ орондоо үгэхэмнай. Совхозой Хулдадай фермынхид (даагшань И. М. Тугаринов) жэлэй 10 hарада үнеэн бүриhөө 2100 гаран килограмм hү hаагаа. Түрүү hаалишад А. Бекетова, Т. Флисова, Е. Полютова гэгшэд аймаг соогоо социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Үхэршэн И. Тугаринов шахамал үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 950 граммаар нэмээгээ.

Малай тэжээлые буйлуулха, холиходо ямар ашагтай байhан тухайнь хэлэбэл иимэ: үнгэрhэн үбэлэй үедэ үбhэ, hолоомо, талха таряа хэршэхэ, үйрүүлхэ, холиходо, бүхыдөө 8 мянган түхэригэй гаргаша хэгдээ hэн. Харин тэжээлэй шанар hайжаруулжа, арьбан болгожо шадаhанайнгаа ашаар адууhа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулжа, хамтадаа хэдэн арбаад мянган түхэригэй сэбэр олзо абтаа ха юм.

А. АРЖАНОВИЧ,
Зэдын аймагай Торинн совхозой директор.

ЖЭЛ БҮРИ ЗУУНҺАА—150 ХУРЬГАН!

АДРЕС: ЗЭДЫН АЙМАГАЙ БОРЬЁОГОЙ СОВХОЗ

«Үйлэдбэриин бүхы түрүүшүүлдэ — юһэдэхи табан жэлэй габшагайшуулда үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргөөд, ерэхэ 1975 ондо ажалшадай болон коллективүүдэй мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрэн эбхэрхэ бэзэ гэжэ найданабди», — гэжэ Л. И. Брежнев тээсгэн Молдавиин 50 жэлэй ойн баярай суглаан дээрэ хэлээ һэн.

Эдэ үгэнүүдынь манайш республикын табан жэлэй түрүүшүүлдэ хабаатай. Дмитрий Яковлевич Свистунов Буряад оронойнгоо бүхы хонишод соо бултанһаа түрүүн табан жэлэй түсэб дүүргээд, 1975 ондо үшөө ехэ үрэ дүн туйлаха зорилготой. Нүхэр Свистунов табан жэлэй туршада хамта 2858 хурьга абажа түлжүүлхэ байһан аад, гурбан жэл хахад соо 3465 хурьга томо болгоо.

Жэшээнь, гансахан энэ жэлдэ 572 эхэ хонидһоо хамта 924 хурьга түлжүүлээ. Хонин бүриһөө 3,3 килограмм нооһо хайшалха аад, 4,5 килограмм сагаан алта суглуулаа. Ондоогоор хэлэбэл, тэрэнэй бригада үнгэрһэн жэл хахадай туршада 37 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо совхоздоо оруулаа.

(Энэ хуудаһые манай корреспондентнүүд Д. АЮШЕЕВ, М. НАМЖИЛОВ гэгшэд бэлдэбэ).

I. «НЮУСА» ЮУМЭН ҮГЫ, АЖАЛЛАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

ҮНГЭРҺЭН НАМАР аймагайнгаа хэдэн түрүү хонишодтой хамта би мантай хэр угһаа хүршэ һуудаг, ходо мүрысэдэг Сэлэнгын аймагай хонишодой заншалта зүблөөндэ хабаадалсахаар уригдаһан байгааб.

Тэндэ сугларагшад өөрынгөө ажалай дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгыт гэжэ намайе ехэтэ гүйгаа бэлэй. Ендэр дээрэ гараад, олоной урда зогсожо байхадаа, абаһаар юун тухайшье хэлэхээ ойлгожо ядан, нилээд тээлмэрдээ һэм. Гансашье тэрэ бэшэ, мүн баһа таниһан, таняашьегүй хонишод уулзаад, өөрынгөө дүй дүршэл тухайгаа, жэл бүри зуун эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга яагаад түлжүүлдэг «нюусаяа» хэлэжэ үгыш гэжэ тамалдаг юм.

Үнэндөө, намда хүн хүнэйхиһөө ондоо тусгаар дүй дүршэл, тиимэ «нюуса» юумэн хэр бии гээшэб гэжэ шэбшээдшье үзэдэгби. Жэлэй дүрбэн сагта сүлөө тухагүй хүдэлжэ ябахадаа, өөрынгөө дүй дүршэл, ажалайнгаа онол аргые энэнь тиимэ, тэрэнь иимэ гэжэ тусгаар онсолон тодорхойлхо, илгаруулхаяа болишохош. Нэгэл һураһан, мэдэжэ абаһан юумэеэ хэжэл ябахаш. Хонидые адуулха, уһалхаһаа эхилээд, намар үрэжүүлхэ, үбэлдөө түлыень абаха, харууһалха хүрэтэр — хонишодой бүхы хүдэлмэри нэгэл тогтомол гуримтай, жэлһээ жэлдэ хэжэл байдаг, арбан хургандаал мэдэхэ болошоһон ажалнай ха юм. Тиимэһээ олонхи хонишодто ажалайнь дүй дүршэл, онол арга, шадабаринь өөрынь һанахада миил юрын юумэн, үдэр бүри хэжэл байдаг ажалынь шэнгеэр һанагдадаг болошоно бшуу.

Би тиигэжэ хэлэхэдээ, хонишод булта мушхаад табижархиһан машина шэнги хэһэн ажалаа нюдэ балай хэжэ байдаг хүнүүд гэнэгүйб. Хүн бүхэн өөрын ухаан бодолтой. Ямар ажалаа хайшан гээд хээ һаам ашаг үрэтэй байхаб гэжэ заатагүй бодомжолжо ябадаг, шэнэ түрүү юумые халан абаха, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог ааб даа.

Тон наринаар шэнжэлэн хараа, ухамайлан уудалаа һаа, хүн бүхэндэ нэгэл өөрын дүй дүршэл, онол арга хэзээшье байха. Тиимэһээл зарим түрүүшүүл жэлһээ жэлдэ эрхим һайн үрэ дүн туйлана. Ямаршье уларилтай жэлдэ илгаагүй зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абана.

Гэбэшье ажахы, аймаг бүхэндэ хонин һүрэг үсхэбэрилхэ тусгаар тогтомол гурим, нэгэ ниитэ технологи, олон жэлдэ хэрэглэгдэжэ байдаг, нилээд мүлигдэһэн онсо онол арга, дүй дүршэл бии гээшэ. Имагтал энэ тогтомол гурим, нарин технологиие хазагайруулдаг, зоотехниин заабарие ёһоор дүүргэдэггүй дээрэһээл зарим хонишод түл үсөөниие абана, нооһо багаар хайшална гээд һанагшаб.

Бидэ Александра Федоровна нүхэртэеэ хоюулан арбадахи жэлээ хонин ажалда хүдэлжэ байнабди. Эхэ хонидые харууһалжа эхилһэнһээмнай хойшо долоон жэл үнгэрбэ. Иигээд ерэхэдээ хонин ажалые хурга хухадгүй мэдэхэ, хүн зондо заабари һургаал болохоор барагдашагүй баян дүршэлтэй хонишодбди гэжэрхихэ аргагүй ааб даа.

Тиибэ яабашье эдэ жэлнүүдтэ хонишоноор хүдэлжэ олоһон зарим тэды дүй дүршэл, ойлгожо абаһан юумэн тухайгаа тобшо тэдысэ хэлэхэ һанаатайб.

Гэр бүлөөрөө Борьёогой совхоздо нүүжэ ерээд, хонишон болоод байхадаа, нютагай үнинэй бэрхэ хонишодой дүй дүршэлөөр ходо һонирходог, хайшан гээд хонидоо адуулдаг, хэзээ уһалдаг, яажа эдеэлүүлдэгыень ехэтэ наринаар адаглан харадаг, мэдээгүй юумэеэ һуража абадаг һэмди. Тиигэншьегүй яахабши. Эндэмнай хэр угһаа хойшо суутай солотой хонишодоор олон байдаг нютаг ха юм. 1950-яад онуудаар Борьёогой хонишон, Социалис Ажалай Герой нүхэр Дабаевай алдар суу холуур зэдэлдэг байгаа. Тэрэнэй һүүлдэ ажалша бэрхэ хонишон Даша-Цырен Дуринов аймаг, республика соогоо нилээд магтуулдаг байһан. Мүнөө Борьёогой эрхим хонишон, Социалис Ажалай Герой Гасаруп Рабдаев тэдэ суута хонишодой эстафетые дамжуулан абаад, бүхы Буряад орон дотороо мэдээжэ болонхой.

Хоёрдохи шухала юумэн юуб гэхэдэ, манай совхоздо түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлдэг, тэдэнэй ажалай жэшээгээр бусад хонишодые, илангаяа залуушуулые хүмүүжүүлдэг, социалис мүрысөө бодотоор эмхидхэдэг һайн һайхан заншал бии болонхой. Хонишон бүхэн бэе бэеһээ дутуугүй үрэ дүн туйлаха, аргатайл һаа, али нэгэеэ ахижа гараха гэжэ абьяастайгаар урилдаан, бэе бэедээ һайн сэдьхэлһээ атаархан ажалладаг юм. Эгээл тиимэһээ зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абадаг хонишод манайда жэлһээ жэлдэ олон болоно. Энэ жэлдэ намтай хүршэ байдаг залуу хонишон Виктор Базаров табан жэлэй шиидхэхы жэл — 1975 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 150-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ, минии туйлаһан үрэ дүндэ хүрэхэб гэжэ уялга абанхай. Хүрэжэ шадахашье байха гээд этигэнэб.

Гурбадахинь юуб гэхэдэ, олон жэлэй туршада манай совхоздо хонидой үүлтэр һайжаруулха, мүн энэ һалбариие эрхилхэ тодорхой, нютагай эрхэ байдалда тааруу технологи бии болгохо талаар ехэ юумэн хэгдээ. Мүнөө манай ажахын олонхи отарануудай эхэ хонид бэеэр томо, һайн нооһотой болонхой.

Үнэндөө, зуун эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абажа түлжүүлхэ арга боломжо хонишон бүхэндэ бии. Эндэ ямаршье эди шэди, тусгаар «нюуса» онол арга байхагүй. Оролдохо, ажаллахал хэрэгтэй. Бүхы юумэн хонишоной өөрынь шадабари, үнэн зүрхэнэйнь оролдолгоһоо дулдыдадаг.

Д. Я. Свистуновой дүй дүршэлтэй танилсахаяа хүнүүд ерэжэл байдаг. Һаяхан Сэлэнгын совхозой түрүү хонишод нишэ ерэжэ, суута хонишоной һүрэгые хараа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

II. ТАРГАН ХОНИД ЛЭ ТҮЛ БАРИДАГ

ЭХЭ ХОНИДЫЕ харууһалжа байдаг хонишодой ажал гурбан шухала үеһөө бүридэдэг гээд һанагшаб. **Нэгэдэхинь** — хурьгадые эхэнүүдһээнь һалгаахаһаа эхилээд, хонидые искусственна аргаар үрэжүүлжэ дүүргэхэ болотор баһал шангахан хүдэлхэ хэрэгтэй. **Хоёрдохинь** — хээлитэй болоһон хонидые тон наринаар харууһалха, зүбөөр адуулха гээшэ нилээд харюусалгатай ажал. **Гурбадахинь** — хурьгадые абажа гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ үедэ бүхы оролдолго, мэргэжэл шадабаряа элсүүлэн хүдэлхэ шухала.

Хэнэйшье мэдэһээр, эхэ хонидой жэлэй дүрбэн сагта, илангаяа намар, үбэлэй үедэ тобир тарган байгаал һаань, хурьгад олон абтадаг, тэдэнь гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэдэг гээшэ. Гэхэтэй хамта, манай совхоздо мүнөө олонхи эхэ хонид бэеэр томо, нооһо һайнтай болонхой гэжэ дээрэ хэлээ һэмби. Тиигэбэшье эдэмнай харууһанай, адуулгын хүсэн. Түрүүн тушаажа абахадам зуһаг хониднай хоёрдохи классай байһан. 2 жэл болоод бонитировко хэхэдэ тэдэ нэгэдэхи классай болоод байгаа бэлэй. Гадна, үдэсэтэй һайн, һүтэй хонидые тусгаар тэмдэглэжэ абадагбди. Энэ саашадаа тон шухала байдаг.

Үбһэ тэжээлээр дутамаг, дулаан һайн байрын үсөөрдэг дээрэһээ һүүлэй хэдэн жэлдэ манай совхоз эхэ хонидоо март һарада хурьгалуулдаг болоо юм. Энэнь алишье талаараа манай Борьёо нютагай эрхэ байдалда тааруу гэжэ һанагдана. Эндэмнай үбэлдөө саһан бага ородог, тала дайда, тариянай газар ууж́ам, хээлитэй хонидые бүхэли үбэлдөө бэлшээжэ, хурьгалха болоторынь тобир тарган байлгаха арга бии. Гадна, хабар дулааншаг болоһон хойно гараһан хурьгадай ходо хүйтэ абажа, гэдэһэ дотороо үбдэхэнь һураггүй бараг байдаг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Тиихэдэ хабарай хурьгад эхэһээ гараһаар үни болонгүй боро тэжээлдэ орожо, удаань түрүүшын хүхэ ногоондо бэлшэжэ боргожодог, удангүй, үбэл гараһан хурьгадые хүсөөдхидэг юм.

Гэбэшье хонидые хабар хурьгалуулха гээшэ баһа нэгэ гасалантайхан байшоо. Март, апрель соо гараһан хурьгадые июнь соо эхэһээ һалгааха гэхэдэ үшөө жэжэхэнүүд, бэеэ хүсөөдүй байдаг. Тиимэһээ июлиин тэн болотор, нооһо хайшалалгын дүүрэтэр тэдэнээ үшөө эхэтэйнь байлгаха баатай болодоно. Энээнһээ уламжалан, эхэ хонид зунай хүхэ ногооной үедэ хүсэд таргалжа үрдинэгүй, искусственна үрэжүүлгэ хэхэ болзор хойшо татагдана.

Эгээл эндэ хонишон бүхэн өөрынгөө мэргэжэл шадабари гаргаха, хайшаншье гэжэ, аргыень оложол хонидоо таргалуулжа үрдихэ зэргэтэй.

Мүнөө би зунай бэлшээри тухай хэдэн үгэ хэлэхэмнин. Манай эндэ газар дайда, тала ууж́ам ааб даа. Теэд энээн соо хонид өөһэдөө дураараа бэлшээд, зүндөө таргалшаха гэжэ найдаад һууха болоо һаа, юумын урда орохогүйш. Эдэмнай нэгэнэйнгээ ябаһан тээшэ субашадаг амитад ха юм. Тиимэһээ хонидые зүбөөр, ээдэ ёһоор ханалгалжа адуулха хэрэгтэй.

Бидэ Дээдэ Сэлигэр гэжэ газарта үбэлзунгүй байрладагбди. Энэмнай хуурай добо газар аад, хура бороогүй сагта ногоонойнь ургаса муу байдаг. Хонид гээшэмнай һэрюун байгаал һаань, хэдышье сагта бэлшэжэл ябадаг амитад. Үглөөгүүр эртэ 5 часһаа урид гаргаад, тэдэниие үдэр соо шадаал һаа, удаан сагта бэлшээри дээрэ ябуулха гэжэ оролдодогби. Үдын халуундашье добо дээрэ һэбшээтэй газарта гаргаад гү, али доро нуурай эрьеын шиигтэй хужарлиг газарта асараад орхиходо хонид эдеэлжэл ябадаг. Энэмнай һургасын хүсэн. Баһа хаанахи хотогор соо, али добо дээрэ ямар ногоон ургадаг бэ, хаанань уһан, хужар дүтэб гэжэ мэдээд, үдэрэй ямар сагта хонидоо хаана бэлшээхээ хуу бодомжолхо шухала. Жэшээнь, үглөөгүүр уһанһаа холошог, хуурай добо, тала газараар адуулаад, үдын халуун болохо тээшэ уһанда дүтэлүүлжэ ундалуулдаг, һэрюун газарта амаруулдагби. Үдэшэлэн тээшэ баһа талада гаргаад, бүри оройхон доошонь голдо оруулжа уһалаад, харанхы болотор бэлшээдэгби.

Зариман хонидоо туугаад гү, али хойноһоонь дахаад ябадаг. Би тэдэнэйнгээ урдань гараад, бэлшээриин ногооной ургасые хаража, тогтоохо газартань тогтоогоод, ишэ тиишэнь тараажа байгаад бэлшээдэгби. Энэ үедэ нохоймни отарын нүгөө талада байжа, зарим хонидые гээгдэхүүлэнгүй хараад ябадаг. Иигэжэ һургажархихадаа хонид ябаһан тээшэш дахаад лэ бэлшэдэг юм.

Хээрын бэлшээридэ хэды оролдожо адуулбашье, хонидые һайнаар таргалуулха, тон түргэн хүсэ шадал абхуулхань бэрхэтэй. Илангаяа ган гасуур жэлдэ талын ногоон муудана бшуу. Тиимэһээ манай совхозойхид һүүлэй үедэ эхэ хонидой отара бүхэнэй хажууда 30—30 гектар газарта зеленко тарижа үгэдэг болонхой. Тэндээ июлиин эхин багаар обёосой гү, али шэнинсын үрэһэ таряад, намар тээшэ сентябрь соо эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхынгээ урда тэрэ зелёнкодоо оруулжа, адуулдаг болонхойбди. Хонидой абаһаар дотороо хурсадаха, санхатахагүйн тула түрүүн үдэрэй 1 часай туршада зеленко соо бэлшээгээд, һүүлдэнь дадхуулһаар үдэрэй 2—3—4 час соо тэндээ адуулдагбди.

III. ОРОЛДОЛГО, ШАДАБАРИИН ХҮСЭН

ЭНЭЭНЭЙ АШААР зундаа оролдосотойгоор адуулагдаһан хонид бүри түргэн таргалжа, эли бодо монсойлдошодог юм. Эгээл энэ үедэ үрэжүүлхэдэ хуу нэгэ жэгдэ ототой болоһон байдаг. Иимэ тарган хонидой олонхинь лэ эхирлэдэг, зариманиинь гурбан хурьгашье гаргадаг байна. Тусхайлбал, нёдондо манай отарада бүхы 620 эхэ хонидой хахадынь эхирлээ һэн.

Искусственна үрэжүүлгэ хайшан гээд хэнэ ондо.

Уридшалан пунктаа һайса балдээд, дулаалаад, бүхы хэрэгтэй юумэеэ бэлэн болгоод, октябриин эхеэр хонидоо үрэжүүлжэ эхилдэгбди. Үглөөгүүр 4 часта бодожо, бүхы хонидоо хоёр ондоо бүлэг болгожо таһалаад, бадардаг хусануудаа табидагбди. Ототой болоошодыень илгажа, бэшыень бэлшээридэ гарганабди. Наранай дээрэхэнэ гарахада үрэжүүлгээ хэнэбди. Эндэ искусственна үрэжүүлгэ хэхэ хэрэгсэлнүүдые сэбэр байлгахаһаа эхилээд, бүхы шухала заабариие тон наринаар сахидагбди. Энээндэ хайша хэрэгээр хандажа огто болохогүй. Техник-үрэжүүлэгшын мэргэжэл шудалаад, мүнөө дүрбэдэхи жэлээ энэ хүдэлмэриие өөрөө хэнэб.

Һүүлэй үедэ манай совхоз искусственна үрэжүүлгын түбэй пункт өөһэдтөө эмхидхээд, хусын үрэ байра дээрэнь абажа, шэнгэрүүлээгүй шэнэхэн үрөөр хонидоо үрэжүүлдэг болонхой. Энэнь тон һайн. Тэрэшэлэн эхэ хонидой ороондо ороходо үедэ тус бүридэнь үдэрэй 300 грамм талха тариянай зүйл эдюулэгдэнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар хонидой һубай үлэхэ ушар үзэгдэхэеэ болинхой. Мүнөө үдэр бүри 60—70 хонидые үрэжүүлжэ, энэ хүдэлмэреэ дүүргээбди.

Иигээд ута хүйтэн үбэлэй үедэ хонидые тобир тарган байлгаха, хурьгалха болоторынь намарайн хүсэ алдуулхагүй гэжэ оролдохо сагнай ерэбэ. Нэн түрүүн хүйтэн болоходо хонидой нооһон түргэн ургажа эхилдэг. Тарган байлгаал һаа, нооһониинь бүри түргэн ургадаг юм. Хоёрдохёор, намарай ольбон соогуур ёһоор бэлшээгдэнгүй, нэмэлтэ тэжээл эдингүй ябаад тураа һаа, хонид хээли ёһоор баридаггүй, һубайршадаг.

Хүйтэн болохолоор хонидые үглөөгүүр бэлшээридэ гаргахаһаа урда үбһэ бага зэргэ эдюулжэ халуулаад, тариянай һуурида адуулдагбди. Үдэртөө заатагүй хоёр дахин уһалдагбди. Октябрь, ноябрь соо хонин бүхэндэ үдэрэй—200 грамм талха таряа эдюулээд, декабрьда—400 грамм, январьда—500 грамм болотор нэмэжэ эдюулнэбди. Удаань январь һараһаа эхилжэ, хонин бүхэндэ үдэрэй 100 грамм витаминтай ногооной гурил үгтэнэ. Иимэ тэжээл эхэ соогоо хурьганай томо болоходонь туһатай юм.

Хонидтоо үбһэ тэжээл «амаарнь һөөргээ гаратарынь» эдюулээд байхадаал хурьга олоор абаа, нооһо ехээр хайшалаа юм бэзэ гээд, зариман һанадаг. Үнэндөө, манда үбһэ тэжээл бусад хонишодойхидол тон адли үгтэнэ. Нёдондо үбэлдөө бидэ 900 центнер үбһэ, 280 центнер зелёнко, тэды шэнээн һолоомо, 56 центнер ногооной гурил хонин, хурьгадтаа эдюулжэ ондо оруулаа һэмди.

Энээниие тэжээлэй единицээр тооложо, хонин, хурьган бүхэндэ хубаахада тиимэшье ехэ бэшэ. Үнгэрһэн үбэлдөө, хабартаа манай отарада 572 эхэ хонид, 924 хурьгад харууһалагдаа ха юм. Гансахан үбһэ тэжээлдэ найдаад лэ хонидоо бүхэли жэл соо ёһоор бэлшээгээгүй һаа, хурьга олоор абажа, нооһо ехээр хайшалжа шадахагүй байһамнай элитэ.

Намартаа хонидоо адуулха, үрэжүүлгэ хэхынгээ хажуугаар, дулаан байхаһаань хойшо үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ эхилдэгбди. Байрамнай хуушан, дээрээ шорой, һолоомо хушалтатай юм. Тиимэһээ жэл бүри тэрэниинь шэнэлдэг, хана хаяаень хуу шабададагбди. Илангаяа хуудам тала газар аад, хойто талаһаа һалхинай ехээр үлеэдэг хаданъ байрын араар шорой обоолжо халхаланхайбди.

Хонидой хурьгалхаһаа холо урда олон таһалга хэхэ хаамжануудые бэлдэхэ, дэбдихэр хэхэ хуурай һолоомо ехээр обоолжо абаха, хони, хурьгадые эдеэлүүлхэ хобто, хобоонуудые хүсэд хүрэхөөр бэлдэхэ хэрэгтэй. Бидэ нарай хурьгадые эхэтэйнь нэгэ-хоёроор, мүн хамталжа сакман болгоод байлгаха таһалга хэхээр метр утатай 170 шахуу хаамжа бэлдэдэгбди. Мүн 3 метр утатай 12 хаамжа хэгдэнэ.

Иигэжэ бэлэдхэл хэжэ, хонидоо турааньгүй үбэлжүүлхэ гэжэ тухашарһаар байтар мэдээгүйдэ түл абалгын халуун хаһа хүрэжэ ерэшэдэг. Одоол тиихэдэ унтаха нойроо мартаха тооной, үдэр, һүнигүй гэхээр хонидойнгоо байра соо хүдэлхэ саг ерэдэг гээшэ. Хонидой түл абалгые ороохо тариянай ургаса хуряаха, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһатай дэмышье жэшэдэггүй. Эндэл хонишон бүхэнэй мэргэжэл шадабари, зориг зүрхэн, дүй дүршэлынь хуу шалгаржа гарана бшуу.

Бидэ нарай хурьгадые түрүүшын хэдэн үдэр нэгэ-нэгээр эхэтэйнь байлгаад, һүүлдэнь таһалгын дундахи хаамжа абажа, хурьгадтай хоёр хонидые нэгэдхээд, удаань хэды үдэр байлгаад—4, тиигээд—8 хонидой хурьгадые хамталжа байлганабди. Иигэжэ түлжүүлэгдэһэн хурьгад һүүлдэнь олон һүрэг соо ороходоо эхэеэ оложо ядахагүй болоһон байдаг. Тэрээн шэнги эхир хурьгадтай хонидой түл сакман болгоходоо баһал үсөө-үсөөнөөр хамталнабди. Тиихэдэ хонид, хурьгад бэе бэедээ хүсэд дадана, һайн танилсана.

Д. Я. Свистунов, тэрэнэй һамган А. Ф. Свистунова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Тиимэһээ бидэ нарай хурьгадые нэгэ-нэгээр, хоёр-хоёроор байлгаха 100 гаран таһалга гансата түхеэрнэбди. Харин зарим хонишод олон жэжэ таһалга хэхээ залхуураад, нарай хурьгадые түрүүшын 4—5 хоногто эхэтэйнь амяарань байлгаад лэ, һүүлдэнь арбаад-хорёодоор, дүшэ-табяадаар сакман болгооб гэжэ ниилүүлжэрхидэг. Хүсэд дадалсаа, бэе бэеэ түргэн оложо һураагүй хурьгад абаһаар олон соо орошоходоо, шууяан хүлгөөндэ дэмырээд, эхэеэ ёһоор олодоггүй төөридэг. Зарим хурьгад ондоо эхые хулгайгаар хүхэжэрхихэ. Энээнһээл боложо олон хурьгад хооһоор үлэшэнэ бшуу.

Нарай хурьгадай гарамсаар эхэтэйнь адли нэгэ номероор тусхай шэрээр тамгалдагбди. Илангаяа һая гараһан нойтон хурьга эхэдэнь һайса долёолгохо, дары уурагыень эдюулхэ гээшэ тон шухала. Мүн тэдэндэ загаһанай тоһо эдюулдэгбди.

IV. НЭГЭШЬЕ ХУРЬГА ГАРЗАЛУУЛХАГҮЙН ТУЛА

ХЭНЭЙШЬЕ МЭДЭҺЭЭР һүрэг соо үбшэлөөд гү, али ондоо шалтагаанаар: нэгэ хүхэтэй болошоһон, һү багатай, хурьгаа садхаахагүй хонид заабол олон дайралдадаг. Илангаяа эхирлэһэн зарим хонид хурьгадаа халтад гэбэл садхаангүй байжа болохо. Бидэ түл абалгын эхилхэһээ урда ямар хонид гансa хүхэтэйб, ямар хонин туранхайб, бага дэлэнтэйб гэжэ хуу тэмдэглэжэ абаад, хурьгалхадань һүрэгһөө амяарынь байлгадагбди. Тиимэ хонидой эхирэй нэгыень ондоо, һүтэй эхэнүүдтэ заядажа хүхүүлхэ хэрэгтэй. Тиигэхын тула гарамсаарнь тэрэ хүхүүлхэ хониндоо үнөөхи хурьгаяа долёолгоод, уурагыень эдюулхэдэш, һүүлдэ өөрынгөө хурьган шэнгеэр абашадаг юм.

Мүн муушаг хурьгадта үнеэнэй бүлеэдхэгдэһэн сэбэр һү тахяагай түүхэй үндэгэтэй холёод эдюулдэгбди. 3 литр һүндэ 15 үндэгэн холигдоно.

Хонидой олоороо хурьгалха үедэ үдэр һүнигүй байра соонь байжа түл абадаг, тэдэниие харууһалдаг, эдеэлүүлдэгбди гэжэ хэлээ һэм. Энэ миил ёһын тэдысэ тиигдэнэ бэшэ. Хаһа сагтань обёоронгүй, анхаралаа минуташье һуладхажа, нэгэшье хурьгые хүсэд долёолгонгүй, уурагыень садатарынь эдюулэнгүй, загаһанай тоһо шудхангүй мартаад орхижорхёо һаа, тэрэш һүүлдэ өөдэлхэгүй. Гадна, хурьга гаргажа ядаха, тэрэнэйнь буруу гараха ушар али олон үзэгдэдэг. Эндэ минии нүхэр Александра Федоровна одоол нюргаа тэнийлгэнгүй гэхээр хүдэлжэ, хурьган бүхэниие гар дээрээ тодожо абадаг хүн гээшэ. Сүүдхын 30—40—60 хурьгадай адхаржа байхада гэртээ һууха сүлөө болохогүй. Зарим хурьгадай амигүй гарахада, тэдэниие үлеэжэ барижа байгаад, ами оруулхаш. Юрэдөөл, хурьган бүхэнэй түлөө шэшэржэ оросгүй, үнэн зүрхэнһөө оролдоогүй һаа, жэл бүхэндэ яагаад зуун эхэ хонин бүриһөө 150 гаран хурьга абахабши даа. Аргагүй.

Хурьгадта багаһаань боро тэжээл эдюулжэ һургадагбди. Таһалга соонь бүлеэхэн сэбэр уһан ходо байлгагдадаг. Үбһэ тэжээл хэхэ хобто, хобоонуудыень ханын захаар түхеэрээд, һайхан үбһэ, талха тариянай зүйл, дабһа, мел гэхэ мэтые хэжэ үгэнэбди. Тиихэдэ хурьгад дээгүүрнь харайлдажа, тэжээл соогоо шорой шохой оруулхагүй бшуу. Хурьгадай доро зузаанаар һолоомо дэбдеэд, тэрээн дээрэнь хуурайе үдэр бүри нэмэжэ, зузаан болгожо байдагбди.

Нарай хурьгадта эхын һүнһөө дээрэ тэжээл олдохогүй гэжэ зүб хэлсэдэг. Энээниие хараада абан, түрэһэн хонидто, илангаяа эхирлээшэдтэнь үбһэ тэжээл һайсал эдюулхэ гэжэ оролдодогбди. Хонидой түрисэлдэнгүй һайнаар эдеэлхэ, уһалхын тула олон ондоо бүлэг болгожо байлганабди. Заримандаа 25—30 ондоо бүлэг болгогдожо эдеэлүүлэгдэнэ, уһалагдана.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хонидой түл абалгада жэжэ божо юумэн байдаггүй. Өөрөө үдэр һүнигүй, хэды унтангүй хүдэлбэшье, хони, хурьгадай үбшэлхэдэнь дары эм дом шудхажа, тарилга хэжэ шадахагүй һаа, баһал хараһаар байтараа хэдэн арбаад түлөө дэмы алдахаш. Тиимэһээ хэрэгтэй болоходонь акушер, фельдшерэй хэхэ юумэ жэншэдгүй хээд байха хэрэгтэй болодог.

Хонид түрэжэ дүүрээд, хурьгад абтаал хадаа хэрэг бүтээ гэхэ аргагүй. Тэдэниие һайнаар томо болгожо, тус тустань 25—26 килограммһаа бага бэшэ шагнүүртэйгээр эхэһэнь һалгаахын тула баһал оролдохо шухала.

Игаабари дулаан үдэр томохон хурьгадые байрын газаа гаргажа сэнгүүлдэгбди. Т[...] хорёо соогоо хурьгадай хэбтээд, доропоо х[...] руулхагүйн тула һолоомо зузаанаар дэл[...] нэбди. Удаань дадхааһаар апрелиин тэн[...] хойшо байрада дүтүүрхи бэлшээридэ гарга[...] эхилдэгбди.

V. БҮХЫ ЮУМЭНДЭЭ БОДОТО ЭЗЭН БАЙХА

ЭДЭ БҮХЫ ажалые нэгэн-хоёр хүнэй [...] хэжэ, хойнонь гараха аргагүй ааб д[...] Бүхы бригадаараа эбтэй эетэйгээр хүдэл[...] хүн бүхэнэй өөр өөрынгөө урдахи ажал[...] жэншэдгүй бүтээгээд байхадал, амжалта т[...] лагдана. Минии нүхэр Александра Федор[...]на бидэ хоёрһоо гадна, эхэ хонидые иск[...] ственна аргаар үрэжүүлхэ, түл абаха ү[...] совхоз хүниие нэмэжэ үгэдэг юм.

Мүнөө хонишон, малшан бүхэн ганса[...] түсэб, уялгаяа дүүргээд, һанаа амар ябах[...] бэшэ, хэды шэнээн продукци абажа, я[...] хэмжээнэй гаргаша хээбибди, хэмһээ ү[...] ехэ мүнгэ, зөөри дэмы гаргагдаагүй гү, [...]ды шэнээн ашаг олзо оруулагдааб гэжэ э[...] номическа талаһаань хаража үзэхэ ёһо[...] «Нүхэд, манай хүгжэлтын мүнөөнэй шат[...] гол онсо зүйлынь юуб гэхэдэ, ажахын ур[...]тые тоогой талаар харахаһаа гадна, ма[...] ороной экономическа ургалтын шанарай [...]лыень нэн түрүүндэ улам ехээр анхарха [...]рэгтэй болобо» гэжэ Леонид Ильич Бреж[...] тээсгэн Молдавида болоһон баярай сугл[...] дээрэ хэлээ һэн.

Хэнэйшье мэдэһээр продукци ехээр аба[...] түсэб даабаряа үлүүлэн дүүргээд лэ ба[...]даа ажахыдаа ашаг олзо горитой оруулнаб[...] Гэбэшье продукци ехээр үгэхыень үгөөд, [...]гахан юумын түлөө совхозһоо ходо туһал[...]жа эрижэ, абаһаар лэ альгаа тодоод һу[...] болоо һаа, холо ошогдохогүй. Зариман [...]рэгтэй, хэрэггүйшье һаань, бригададаа о[...] хүниие байлгадаг. Нормоор үгтэһэн ү[...] тэжээлые сагһаа урид гаргашалжарх[...] үшөө нэмэжэ, үгыт гэжэ һуудаг. Бидэ ху[...]гал абалгын үедэ 3—4 хүниие хоёр-гу[...] һара тухай абажа хүдэлгөөд, бэшэ тэ[...] Александра Федоровнатаяа хоюулаа хон[...] харууһалдагбди. Хонидой байра дулаалха, [...]шаа хорёо заһабарилха, хобто кормушка б[...]дэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэриие өөһэдөө хэдэг[...] Хурьгадые сакман болгожо таһалха хаам[...]нуудые нэгэ дахин олоор бэлдээд, тэдэ[...] наринаар хадагалжа, эбдэн, үгы болгош[...] олон жэлдэ хэрэглэдэгбди. Үбһэ тэжээл [...]һал боломжотой зүбөөр гаргашалха, арга[...] сагтань алмаха, арьбалха гэжэ оролдог[...] гээшэ.

Тусхайлан хэлэбэл, нёдондо үбһэ тэж[...]дэ, машина, техникэ хэрэглэһэнэй тү[...] ажалай түлөөһэндэ болон бусад гарга[...] түсэбэй ёһоор хамта 21,1 мянган түх[...] гаргаха аад, оройдоол 18 мянган түхэр[...] гаргаша хэгдээ гэхэ гү, али 3 мянга үлү[...] түхэригэй мүнгэ зөөри алмаһан байна[...] Энэ жэлдэшье тэрэнһээ бага бэшэ зөөри [...]рэгсэл алмагдаха аабза гээд һананаб.

Байгша ондо манай бригада 572 эхэ [хо]нидһоо хамта 924 хурьга абажа томо бол[...] түсэбэйнгөө ёһоор зуун эхэ хонин бүр[...] 93 хурьга түлжүүлхэ аад, дунда зэр[...] 149,9 хурьга томо болгообди. Хурьгадай[...] шэгнүүрые бүхыдэнь 119 центнерээр нэм[...] байһан аад, 218 центнерээр нэмээгэ[...] Мүн түсэбэй ёһоор хонин бүхэнһөө 3,3 к[...]грамм нооһо хайшалха байбал, үнэ[...] дунда зэргээр 4,5 килограмм «сагаан а[...] абаабди.

Иигэжэ хурьгадые олоор түлжүүлээд, [...]дэнэйнгээ шэгнүүрые ехээр нэмэгдэһэнэй, [...]һо горитой хайшалһанай, мүн түсэбһөө га[...] продукци ехээр абаһанай түлөө ганс[...] энэ жэлдэ манай гэр бүлэ һара бүри үг[...] гол түлөөһэнһөө газаа тээ, 8929 тү[...] мүнгэ абаа. Энэл гүб даа мал һайнаар [...]һан «ама тоһодохо» гэдэгнай. Үнгэр[...] жэлдэ эрхим үрэ дүн туйлаһанайнгаа т[...] ВДНХ-гай шан «Москвич» автомашина [...]налда хүртөө һэм.

Эндэ хэлэһэн юумэ соо тиимэ шэнэ, о[...] һургаал болохоор һонирхолтой дүй дүр[...] онсо онол арга үгышье байжа магад. М[...] һанахада, ямаршье хүн дааһан ажалдаа [...] зүрхэнһөө дурлажа, бүхы сэдьхэлһээ ха[...] салга ехэтэйгээр хандаад, хонин ажалд[...] рэглэгдэдэг бүхы шэнэ, түрүү дүй дүр[...] онол аргануудые һайнаар шудалаад, [...] заабариие нарин нягтаар, нэгэшье за[...] рангүйгөөр бэелүүлээд байгаа һаа, ам[...] заабол туйлаха байна.

Д. СВИСТУНО[В],
Ленинэй ордента Борьёог[ой] совхозой ахалагша хониш[он].

Зэдын аймаг.

ДУТУУ ДУНДАНУУДАА УСАДХАБАЛ...

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

Хоринн аймагай Дээдэ-Тайлын совхозой профсоюзай организациин тоосоото һунлтын конференци боложо үнгэрэбэ. Эндэ ажахын профсоюзай эхин организацинуудай түлөөлэгшэд сугларжа, ажал хэрэгэйнгээ хэр ябажа байһан тухай зүбшэн хэлсээ.

Совхозой профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ В. Н. Агильдин тоосоото үе соо хэһэн хүдэлмэри тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, бин байһан дутуу дундануудаа элирүүлһэн, саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудаа тодорхойлон оруулһан байна.

Юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы удха шанартай жэлэй Дээдэ-Тайлын ажалшад зарим тэды амжалта туйлаа, гээд элидхэлдэ тэмдэглэнэ. Жэшээлхэдэ, гүрэндэ мяха худалдаха юһэн һарын түсэб 127 процент, һү —122 процент, ноохо—108 процент дүүргэгдөө.

Энэ амжалтада профсоюзай организациин оруулһан хубиторигоритой ааб даа. Рабочком социалис мүрысөө эмхидхэлэй талаар хүдэлмэреэ яһала һайжаруулаа. Мүрысөөнэй дүнгүүд саг соогоо согсэлоггон гаргагдажа, олондо мэдээжэ болгогдоно. Ажалдаа түрүүлһэн зониие материальна болоод моральна талаһаань урмашуулха хэрэг гуримдаа оруулагданхай.

Мүн профсоюзай гэшүүд олошагай ажалай ульгэр жэшээ харуулна. К. И. Авдеева байгша оной юһэн һара соо саамхай үнеэн бүриһөө 2508 килограмм һү һаажа, түрүү эгнээдэ гараад ябана. Гадна, саалишад Ф. И. Капорская, Т. В. Новикова, мал адуулагшад И. Халбаев, А. Абрамов, В. Афанасьев, И. Яковлев, тракторишод П. О. Филиппов, Д. Д. Рассадин, В. А. Белых, механизатор Г. А. Карбаинов, шоферну́уд А. Н. Краснопеев, Ф. Миронов болон бусадые эндэ нэрлэмээр.

Эдэнэрэй, ажалай түрүүшүүлэй хүсөөр совхоз иимэ амжалтатайгаар түсэбтэ даалгабаринуудаа дүүргэнэ.

Мүнөө үедэ үбэлжэлгэ тон шухала хэрэг болонхой гээшэ. Энэ тушаа хэлэнгүй гарахаар бэшэ ааб даа. Малай үбэлжэл яһала хүрэхөөр бэлэдхэгдэнхэй. Хашаа, хорёонууд заһабарилагдажа дүүрэхэ болоо. Тиимэһээ түгэсхэхы жэлэй үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ арга боломжо гүйсэд бии.

Совхоздо хүдэлжэ байһан 530 хүдэлмэришэдэй 479-ниинь профсоюзай гэшүүд. Тоосоото үе соо 16 хүн ондоо тээшээ ябаа. Гэбэшье 38 хүн шэнээр абтаа.

Үнгэрһэн үе соо профсоюзай рабочкомой 23 заседани үнгэргэгдэжэ, үйлэдбэридэ, профсоюз доторхи хүдэлмэридэ хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, хүүгэдэй саад тухай, техникэ ашаглаха заабари сахиха тухай, малшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хэрэг һайжаруулха тухай гэхэ мэтэ.

Мүн ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэри тухай нүхэр Агильдин дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Тиихэдээ һайн талыень тэмдэглэхэ зууралаа, дутуу дундануудыень эли болгон харуулаа.

Ажалай журам эбдэдэг, хуулида харша ябадал гаргадаг зонтой профсоюзай комитедүүд шанга тэмсэл ябуулдаг байна. Энэ талаар 2-дохи отделениин профсоюзай комитедые (түрүүлэгшэнь нүхэр А. Я. Ковалёв) онсо тэмдэглэмээр.

Үгэ хэлэһэн делегадууд, А. Е. Филиппова, Д. Д. Рассадин, И. Н. Рахвалов, Г. П. Хазяев, С. П. Колмаков, З. Д. Ильков болон бусад гол түлэб бии байгаа дутуу дунданууд тухай тогтобо.

Жэшээлхэдэ, коллектив дотор ажалай журам эбдэхэ ушарнууд үшөөл дайралдаһаар. Профсоюзай комитедүүд ниитэ политическэ, соёл культурын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ бодото анхарал үшөөл хандуулнагүй. Түрүү дүй дүршэл, шэнэ онол аргануудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ талаар һихармаар хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээгүй байһаар.

Эдэ мэтын дутуу дунданнуудые усадхажа шадаа һаа, ажалаймнай үрэ дүн бүри һайн байха һэн гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд зүб тэбшолол хээ гээд һанагдана.

Конференци дээрэ совхозой профсоюзай рабочком шэнээр һунгагдажа, түрүүлэгшээрнь В. Н. Агильдин дахинаа һунгагдаба.

Д. ДОРЖИЕВ,
хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ.

Хурамхаанай аймагай хэлхеэ холбооной таһагта үнинэй хүдэлжэ ябаһан почтальонууд, коммунис ажалай ударнигууд Цырема Сочитиевна Баторова, Ирина Сухадеевна Гармаева, телефонистка Мария Ивановна Кайсудина гэгшэд аймаг соогоо мэдээжэ болоһоор үнинэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник, телефонистка Мария Кайсудина.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КЛУБАЙ МЭРГЭЖЭЛТЭ

Энэ жэлдэ Зүүн-Сибириин соёлой институтда шэнэ отделени нээгдэнхэй. Эндэ «Клубай хүдэлмэриин методист-эмхидхэгшэ» гэһэн шэнэ мэргэжэлдэ һургаха юм.

Энэмнай ямар мэргэжэл гээшэб? Юундэ энэ мэргэжэл бии болгогдооб?

Һүүлэй 3-4 жэлэй туршада «Соёлой хүдэлмэрилэгшэ ямар байха зэргэтэйб?» гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөнүүд болоо. «Советская культура» газетын, «культурно - просветительная работа» журналай хуудаһанууд дээрэ олон тоото статьянууд хэблэгдэнхэй. Мүн научно-практическа олон конференцинүүд үнгэргэгдэһэн байха. Зүүн-Сибириин соёлой институтдашье иимэ конференци үнгэргэгдэһэн юм. Соёлой хүдэлмэрилэгшын мэргэжэл шадабари тухай асуудал үндэһэгүй бэшэ юм. Мүнөө үедэ совет хүнэй сүлөө сагаа ашатуһатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэнь соёлой гуламтанууд ехэ духа шанартай. Зүгөөр клубта ерэһэн хүн бүхэнэй һанаанда таарама хүдэлмэри соёлой мэргэжэлтэд гүйсэд һайн ябуулжа шаданагүй. Мүнөө үеын совет хүн эрдэм мэдэсэ ехэтэй болонхой, һураггүй олон ном уншаһан, бүхы шахуу кино хараһан байха юм. Мүн айл бүхэн шахуу өөрын телевизортэй болонхой. Баһа аймагай түб бүхэндэ шахуу ресторан, кафе нээгдэнхэй. Ушар иимэһээ клуб ерэхэ зоной тоо үсөөржэ байха шэнги.

Клубуудай хүдэлмэрийе хэн мүнөө болотор эмхидхэжэ байгааб? Гол түлэб һүүлэй арба, арбан хоёр жэлэй турша соо соёл гэгээрэлэй училищинуудые, соёлой институт дүүргэгшэд болоно. Эдэнэр соёлой гуламтын бүхы хүдэлмэри хэдэг байгаа. 60-аад оной үедэ иимэ мэргэжэлтэд хэрэгтэйшье байгаа. Зүгөөр үе сагнай ондоо болоо. Мүнөө иимэ мэргэжэлтэд клубай хүдэлмэри али бүхы талые хангажа шадахагүй байна. Нэгэн гэбэл муу директор байха, үгы гэбэл уран һайханай муу хүтэлбэрилэгшэ байха. Хоюулыень зэргэ шадаха зон дайралдадаг, гэбэшье хомор.

Ушар иимэһээ шэнэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ асуудал шухала болоо. Ингэжэ хоёр жэлэй саада тээ «Олон зоной хабаадалгатай клубай үзэгдэлнүүдэй режиссёр» гэһэн мэргэжэл бии болгогдоо һэн. Эдэ мэргэжэлтэд баал, карнавал, манифестаци болон бусад һайндэрнүүдые, үдэшэнүүдые үнгэргэхэ юм. Манай институтда гурбадахи жэлээ хоёр бүлэг студентнэр энэ мэргэжэлдэ һуража байнхай.

Харин энэ жэлдэ «Медодист-эмхидхэгшэ» гэһэн шэнэ мэргэжэлдэ һургажа эхилээбди. Иимэ мэргэжэлтэй болоод гарагшад соёлой таһагуудые даагшаар, аймагай соёлой ордоной директорээр, клубай хүдэлмэриин методистаар, соёлой ордоной таһагые, секторые даагшаар ажаллаха эрхэтэй байха. Уран һайханай бүлгэмүүдые тэдэнэр хүтэлбэрилхэгүй, харин клубай хүдэлмэри юрэнхыдэнь эмхидхэжэ байха.

Энэ шэнэ мэргэжэлтэд хадаа партийна хүдэлмэрилэгшын, багшын, психологиин, социологой, экономистын, хүтэлбэрилэгшын, пропагандистын шанар шэнжэтэй байха ёһотой. Иимэһээ энэ отделенидэ хэшээлнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдана. Эндэ һурагшад психолого-педагогическа, искусство шэнжэлэлгээр эрдэм мэдэсэтэй боложо гараха. Хүгжэмэй, театрай, уран зурагай түүхэ шудалха байна. Һуралсалайнгаа бүхы жэлнүүдтэ олон ондоо хэсэгһээ бүридэдэг «Клубай хүдэлмэриин методико» шудалха.

Мүнөө үеын клубууд хадаа һургуули, музей, библиотекэнүүдтэй нягта холбоотойгоор, ажалладаг. Тиимэһээ, студентнэр хэшээлэйнгээ үедэ эдэнэй ажал хүдэлмэритэй, эмхидхэлтэй танилсаха юм.

Студентнэрэй практическа хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулагдана. 2-дохи, 3-дахи курсада студентнэр һуралсалай, хүдэлмэриин практикада гараха юм.

Тиихэдэ энэ отделенидэ заочно һуралсал бии. Эндэ гол түлэб тусхай мэргэжэлгүй клубна хүдэлмэришэд һураха юм.

Уран һайханай бүлгэмүүдэй хүдэлмэри һайжараа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэниие һүүлэй жэлнүүдтэ үнгэргэгдэһэн уран һайханай бүлгэмүүдэй харалганууд гэршэлнэ. Бүлгэмэй гэшүүдэй шадабари дээшэлээ. Тиихэдэ сценэ дээрэ гансаараа дуушан гаража байхагүй, харин бүхэли оркестр гү, али ансамбль дахуулаад гараха.

Уран һайханай бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдтэ табигдадаг эрилтэнүүд дээшэлээ. Үсэгэлдэрэй режиссёр, хормейстер, балетмейстерэй урда шэнэ, ехэ эрилтэ табигдана.

Ушар иимэһээ уран һайханай хүтэлбэрилэгшэдые бэлдэхэ программа үргэдхэгдэнхэй, уран һайханай тусхай дээдэ һургуулиинхитай адлирхуу болгогдонхой. Академическэ хоорой дирижёр, арадай театрай режиссёр, оркестрэй дирижёр, хатарай коллективэй хүтэлбэрилэгшэ, кино-фотостудиин хүтэлбэрилэгшэ гэһэн мэргэжэлтэй боложо гарагшад һайн дуранай коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэ дөөр ажаллаха. Институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр клубуудта эльгээгдэхэ юм.

Клубай хүдэлмэриин мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ болоһон энэ хубилтанууд мэргэжэл ехэтэй соёлой хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэлгэдэ ехэ удха шанартай гээд һанагдана.

В. НОВАТОРОВ.

АРШААНАЙ ҺУРГУУЛИ

Саяан уулын хормойдо Аршаанай дунда һургуули оршодог. Тус һургуулиинхид хоёрдохи жэлээ шэнэ хирпиисэ байшан соо хэшээлээ хэнэ. Доторнь ороходо, ариг сэбэр, сонхөөрнь наранай туяа гэрэлтэн ороно. Коридор соонь, үүдэнэй хажууда техническэ хүдэлмэрилэгшэд дежурлажа һууха юм. Үгышье һаа, гартаа аршуул бариад, сонхын тооһо аршажа ябахыень харахаш.

Аршаан курортын, КТС-эй, мүн бэшэшье эмхи зургаануудта анхан хүдэлһэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда баатарай үхэлөөр унаһан гү, али фашис Германиие даралсажа ерээд, түрэһэн нютагтаа хүдэлжэ байһан нүхэдэй фото-зурагууд ханада аржына. Тэдэнэй дунда Советскэ Союзай Герой Ж. Е. Тулаевай фото-зурагууд стендэдэ хээтэй.

Тиихэдэ колхозой түрүүшүүлэй, мүн «дүрбэ» ба «таба» гэһэн сэгналтэтэйгээр һуража байһан һурагшадай фото-зурагууд аржына. Тусхай самбарта һургуулида юун хэгдээб, юун хэгдэхэб гэһэн ниитын түсэб олоной анхарал татана.

Классууд соогуур шэнэ ялагар мебель табяатай. Тэдэниие сэбэрээр, шэнэ зандань байлгаха гэжэ һургуулиин пионернүүд, комсомолшууд оролдоно.

Багшанарай таһалга соо методическа булан һайнаар түхеэрэнхэй. Багшанар нэгэшье шабиие хоёрдохи жэлдэнь үлөөхэгүйн түлөө тэмсэнэ.

Энэ һургуулида 35 жэлдэ бүхы шадалаа хүүгэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулһан, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Софья Павловна Иринчеева пенсидэ гараһаншье һаа, нүхэртөө туһалжа байдаг. Залуу багшанарта элдэб хүндэ хүшэр саг тохёолдодог гээшэ. Тээд ядалдаад гү, али нэгэ юумэндэ тороод байбалнь габьяата багша дэмжээдхихэ.

Софья Павловна һуралсалай нэгэ жэлдэ 400 гаран хэшээлдэ ороо. Хэшээл бүхэнэй шэнжэлэл хэжэ, ядалдажа байһан багшанарта тэрэ сагтань туһалдаг.

Эндэ арадай гэгээрэлэй отличнигууд—литературын багша Мария Иннокентьевна Шопова, географи заадаг Зинаида Ивановна Амшеева, эхин класста хүдэлдэг Ольга Борисовна Бадуева, физик Людмила Игнатьевна Сонголова, математик Ия Щотовна Буддакова, түүхэшэн Анна Николаевна Петелина гэгшэд һайн хэшээлнүүдые үнгэргэдэг.

Багшанар бүхэн дидактическа, хубаариин материалнуудые өөһэдынгөө гараар бүтээдэг. Техническэ хэрэгсэл хэшээл бүхэндэ хэрэглэнэд.

Аршаанай һургуулиин һурагшад зундаа «Восточные Саяны» колхоздо үбһэ хуряалсаа, куузику ургуулхадань туһалаа. Тэрээн тухай һургуулиин директор П. М. Билдаев омогорхон хөөрэнэ.

Юрэдөө, Аршаанай дунда һургуули Түнхэнэй аймагай түрүү коллективэй нэгэн гүүлэдэг.

Б. БИРБАЕВ,
багша.

ҺОНИРХОЛТОЙ, ХЭРЭГТЭЙ ЗОХЁОЛ

Уран зохёолшо Цыден-Жап Жимбиев богонихон сагай туршада «Гал могой жэл» гэжэ һонирхолтой, мүнөө үе сагта илангаяа хэрэгтэй роман бэшэжэ, Буряадай номой хэблэлээр ном болгожо гаргуулһан байна. Һайн юумэн ходол һайн байдаг шуу. Уншагшадта һайшаагдажа, суурхахаараа суурхаа һэн. Тиин энэ жэл ород хэлэн дээрэ оршуулагдаад, Москвагай «Советский писатель» гэжэ номой хэблэлээр ном болоод гараба. Энэ романай түлөө авторта Николай Островскиин нэрэмжэтэ шангай медаль олгогдожо, бүхы уншагшадые баярлуулаа. Энэ ушар болбол манай Буряадай уран зохёолшодой ехэ амжалта, олон уншагшадай омогорхол мүн болоно.

«Гал могой жэл» роман хэмжээгээрээ ехэшье бэшэ, харин удхын, уран найруулгын, хэлэ бэшэгэй талаар һайн зохёол. Би энэ номые шэнжэлхэ, шүүмжэлхэ удхатай статья бэшэхээ һанана бэшэб. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай дүүрэһээр 30 жэлэй алдарта ойе тэмдэглэхээ манай орон, баатар совет арад мүнөө бэлдэжэ байна. Энэ ехэ түүхэтэ үдэртэ бэлдэхэ үйлэ ушарые зүбөөр эмхидхэжэ, сэрэгэй-патриотическа удхатайгаар ябуулха болонобди. Энээнтэй дашарамдуулан Ц-Ж. Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэжэ роман тухай үргэн хөөрэлдөө эмхидхэбэл, таарамжатай шэнги байна.

Юундэб гэхэдэ, романай гол герой залуухан комсомол Батажаб хүбүүн болоно. Энэ хүбүүн һургаал һайтай, бодолтой, зоримгой. Павел Корчагин мэтэ түрүү хүнүүдһээ жэшээ абажа, бүхы һайн юумэндэ ходо бодолтойгоор, харюусалгатайгаар хандана. Тиимэһээ арадта туһатай юумэ хэхээ шармайн оролдожо, ямаршье хүндэ бэрхэшээлэй ушархада айжа сухарингүй, харин өөрынгөө элдэбхи зоригоор хүн зоной туһада зүб шиидхэнэ. Хамтын хэрэгтэ һаад ушаруулха хойшолонтой, буруу харша хэрэг гаргагшадтай, мухар һүзэг дэлгэрүүлэгшэдтэй тэмсэл эмхидхэлсэнэ. Хүндэ хүшэр үедэ болоожо байгаа алдуунуудые анхарангүй, шэхээ бүтүүлээд, ойлгоошогүй болоод ябанагүй. Харин залуу үеын ёһотой совет хүнэй шэнжэ шарайе, һанал бодолые харуулжа шадаа.

Мүнөө үеын гайхамшаг ехэ барилга — БАМ-ай барилга дээрэ, мүн 9-дэхи табан жэлэй түсэб дүүргэхэ тэмсэл соо дээдэ классуудай һурагшадай дунда, залуу барилгашадай дунда Батажаб шэнги һүбэлгэн бэрхэ, түрүү үзэл бодолтой ажалша, имагтал урагшаа һанаатай, сухаришагүй зоримтой хүбүүд басагад олон шуу. Хэд хэнэб? Тэдэниие энэ роман зүбшэн хөөрэлдэхэ зуураа элирүүлэн олоёл!

Дайнай үедэ сэдьхэлээ зобоһон хүгшэдэй һүзэгтэй болохо, хии мори хиидхүүлхэ, зайгуул ламанарай худал хуурмаг номнолдо үнэншэхэ, үргэл бариха ушар олон байгаа. Батажаб мэтэ һайхан сэдьхэлтэй залуушуул ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулаа. Тэсэмгыгээр тэмсээ. Үнэн юумые үнэн, худал юумые худал гэжэ элирүүлхые оролдоо. Мүнөө үедэ һүзэглэхэ, маани хиидхэхэ, обоо һэргээхэ гэхэ мэтын гажа буруу юумэнүүд зарим газарта ушардаг бэшэ гү? Бури хэтэрүүлдэгшье ушар байжа болохо. Ойлгуулламжын хүдэлмэри хэр зэргэ ябуулагдана гээшэб? Почтальон Хорло элитэ муухай алша гаргана. Тэрэ үеын гүрэлэй ябуулгада һаад тодхор үзүүлнэ. Батажаб түрүүтэй үнэн сэхэ хүнүүд хазагай замыень татажа шадаа. Тиихэдэ мүнөө сагта архидаха дуратайшуул, ажалһаа хулжаашад, хүнгэн ябадалтан Хорлоһоо бага усал хэнэ гү? Батажабай Сэрэн-Дулма хээтэй ямар сэхэ, сэбэр бодолтой, өөрын мэдэлтэй түрүү эхэнэрнүүдэй түлөөлэгшэ гээшэб. Худал хуурмаг үгэдэ тархяа эрьенэгүй, төөринэгүй. Һайн һайхан хэрэгэй мандаха байһанда найдаад лэ трактортаа һуужа, газараа хахална. Иимэ эхэнэрнүүд манда олон. Ямар нютагай хэниие Сэрэн-Дулматай жэшэлтэйб?

Батажаб, Зина, Мүнхэ гэгшэд ямар эбтэй һайн залуушуул гээшэб! Үнэн сэхээр хөөрэлдэнэ. Сэбэр һайхан сэдьхэлээ ниилүүлэн нүхэсэнэд, бэе бэеэ энхэрэн хайрлалсана. Энэ ушарые залуушуул һайшаан магтаха, жэшээ болгохо ёһотой. Батажаб дүүнэртээ, эжынэртээ, эгэшэдээ ямар энэрхы уринаар хандана, туһална гээшэб. Энэ роман буряад үгын баялигые багтаанхай. Буряад арадай баримталдаг заншалнууд таарамжатайгаар хэрэглэгдэнхэй. Ном соо уран гоё мэдүүлэлнүүд, мартахаар бэшэ зураглал, хүнэй шарайнууд бии.

Жэшээнь, 262-дохи хуудаһанда иигэжэ уншанабди: «Үүрэй сайха үеэр хорёо соохи һүрэгни нэгэ адли зүһэтэй юумэндэл, бүгэдэ сэн бүн болонхой, сайр мүнгөөр сайбалзанад. Мүнөө тэдэнэй хүзүү нюрганайнь холонхой, үһэ дэлһэнэйнь халсархай, туража байһан бэень харагданагүй. Эдэ хүлэгүүдни үбэлэй хүйтэндэ арһа яһан болоожо, хабарай хатууда үргүүлэнгүй, ондо ороо һаань һайн бэлэй». Ямар зохид бэ, хаража байһан шэнги. Хадаһаа бурьялһан сэбэр уһатай горхон шэнги зүйлнүүд ном соо олон. Дайн тухай ном, кинофильм яһала бии. Тиихэдэ дайнай үеын хүдөөгэй байдал тухай номууд хомор, буряад дээрэ бүришье үгы. Һодото дай үзөөгүй, дайн гээшые мэдэхэгүй мүнөө үеын үхибүүд энэ роман уншахадаа, ахамад нүхэдэйнгөө ажал хэрэгые мэдэхэ, бэедээ тэбшолол хэхэл байха. Өөрынгөө жаргалта байдал Батажабай байдалтай сасуулжа хараха, ухаандаа сэгнэхэ, урдаа зорилго табиха ёһотой гээшэ.

Манай шүүмжэлэгшэд болон литературоведүүд энэ ном тухай дэлгэрэнгы шэнжэлэл бэшэжэ, олон уншагшадта туһалха аабза гэжэ һануулха хүсэлтэйб.

Бүхы залуушуул, ахамад классай һурагшад, студентнэр энэ роман үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, хамтаараа урдахи зорилгоо, нүхэдэйнгөө жэшээтэ һайн ажал ба дутуу алдууе хэлсэбэлынь, аргагүй туһатай байха һэн ха гэжэ һананам.

Туһатай хөөрэлдөө үргэн олоороо эмхидхэжэ шадаа һаа, авторай энэ номоо саашадань үргэлжэлүүлэн бэшэжэ, Батажаб, Зина, Мүнхэ, Урбаан, Батажабай дүүнэр болон Сэрэн-Дулма гэгшэдэй саашанхи хуби заяан тухай удхалан хөөрэжэ, хоёрдохи номоо бэшэхэ эршэ зориг түрүүлхэ һэн.

Мүнөө үеын байдал, энэ үеын түрүү хүнүүдые уран зохёол соо харуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Энэ хэрэгтэ уншагшад жудхүүлхэ, туһалха уялгатай. Дүршэлтэй уран зохёолшо Цыден-Жап Жимбиев романаа үргэлжэлүүлжэ, манай үеын хүнүүдэй байдал харуулжа сохом шадаха байна.

Романаа үргэлжэлүүлхэ эрилтэ урдань табяад, амжалта хүсэхэ дуран хүрэнэ.

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой.

„ЛУНА-23“ ГЭЖЭ СТАНЦИИН ХҮДЭЛМЭРЕЭ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭН ҮРГЭҺЭН ТУХАЙ

«Луна-23» гэжэ автомат станци 1974 оной октябриин 28-да Һара тээшэ шэгнэн ниидэхэ замда оруулагдаа гэжэ мэдээсэгдээ һэн.

Ноябриин 2-то энэ станци Һарые тойрон ниидэхэ замда оруулагдаһан юм. Һарын гадаргын харааалагдаһан районой тэрэниие буулгахын тулада ноябриин 4, 5-да замайнь зүг шэгые залаха хүдэлгөөн хэгдээ. Тиигэһэнэй һүүлээр, тус станци гонзод тойрон түхэреэн замда орожо. Һарын нюруу һаа дээгүүр хамагай ойрохон захань 105 километр, холо захань 17 километртэ хүрэжэ үргэлжэлөө.

«Луна-23» гэжэ автомат станци ноябриин 6-да Москвагай сагаар 8 час 37 минутада һара дээрэхи Доторхоото далайн урда хубида буугаад байна. Һарын нюруу дээрэхи жэгдэ бэшэ участогта буугаһаа уламжалан, ... метр хахад хүрэтэр гүнзэгыһээ һарын шоройн дээжэ хубиудые гаргажа абаха зорилготой оньһон түхеэрэлгэ эбдэрээ. Тиимэһээ Һарын шоройе үрэмдэхэ ба гаргажа абахаар хараалагдаһан хүдэлмэри хэгдээгүй. Һарын нюруу дээрэ бууһан станцитай харилсаа холбоон программын ёһоор гурбан суудхын туршада эмхидхэгдээ. Тэрэ тоодо Һарын автомат станцинууд дээрэ түхеэрэлгэнүүдэй шэнэ оньһонуудые шэнжэлэн шалгаха хүдэлмэри орооно.

«Луна-23» станцитай харилсаа холбоон зогсоогдоо.

Станциин ниидэхэ ба Һарын нюруу дээрэ буугаад байха үедэ абтаһан мэдээсэлнүүд шалгагдажа, шэнжэлэгдэжэ байна.

(ТАСС).

Ниитын гүрим наринаар сахиха хэрэгтэ милициин хүдэлмэрилэгшэд гол анхаралаа табидаг, энэ талаар зохисотой хэмжээ абадаг гээшэ. Республика дотор болоожо байгаа хэрэгүүд тухай аймагуудай милициин хүдэлмэрилэгшэд дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ дуулгажа, тэндэһээ зохихо зүбшөөлнүүдые абадаг. Элдэб гэмтэ ябадал тухай министерствын хүдэлмэрилэгшэд «сахилгаан» түргэнөөр мэдэжэ, хүдөөгэй милициин ажалда дары туһа хүргэдэг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ахалагша дежурна Даши-Цырен Дондокович Базаров, дежурным туһалагша Вячеслав Никитович Гуревич гэгшэд хүдөө нютагуудһаа мэдээ абажа байна. Тэдэнэй дунда оперативна, техническэ таһагай ахалагша эксперт Василий Дмитриевич Прохоровые харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ГУРБА МИЛЛИОН ЧАС

Сердобско заводой (Пензенскэ область) часууд дэлхэйн 50 орондо мэдээжэ болонхой. Энэ предприяти «Маяк» гэжэ нэрэтэй гурба миллион час жэлэй туршада бүтээн гаргана. Хэдэн арбаад түхэлэй тиимэ часуудые харуулһан стенд директорэйнь кабинет соо эмхидхэгдэнхэй. Эдэнь недели соо таһалгаряагүй ябахаар табигдаһан, столой, ханын часууд болоно. Тоонуудынь сагһаа гадна, агаарай температура болон дараса харуулжа байдаг туладаа тон һонирхолтой. Һилэгдэмэл хрусталь соо тодхогдоһон тэрэнэй механизм мүн лэ анхарал татана. Гири шагтагалдаг урданай, ханын часуудшье эндэ бүтээгдэнэ. Тэдэнь элдэб гэрхэнүүд шэнги түхэл маягуудтай. Хахад час болоод лэ бишыхан сонхо нээгдэжэ, хүхы шубуун донгодоно. Энэ час мүнөө хилын саана илангаяа олоор хэрэглэгдэдэг болоожо байнхай.

Сердобскын часуудые бүтээгшэд хүүгэдэй һонирхолые мүн лэ хараада абаһан байна. Үхибүүдэй часуудые хабсаргаха тусхай хэрэгсэлнүүд бүтээгдэнэ.

Гэбэшье Сердобско завод шэнжэлгэ, тушаалга хэжэ үргэлжэлһөөр. Предприятиин директор Виктор Бесовой стол дээрэ электронно часай модель харабаб. Гэрэлтэдэг циферблат табло дээрэнь стрелкэнүүдэй орондо час, минута, секундын тоонууд өөһэдөө ялалзана. Электробатарейкэнь жэл соо хүрэдэг юм.

Эдэ механизмууд хайшан гээд бүтээгдэнэб? Бүхы юумэнь бэлэдхэлэй цехһээ эхилнэ. Булад, алюмини ба сад лентэнүүд эгээн шухала материалнуудынь болоно. Циферблат, стрелкэ гэхэ мэтэ юрын детальнуудые тиимэ материалнуудаар хэдэг байна.

Автомадуудай цех соо нарин детальнууд бүтээгдэнэ. Эндэ поточно линии автомадай туһаламжаар хүдэлгэгдэнэ. Харин хүнүүд тодходог, шалгадаг ажалтай. Предприятиин ветеран Сергей Алферовтэй тэрэ цех соо танилсабаб. Заводой бии болоһонһоо хойшо эндэ хүдэлнэ. Энэмнай шадабари ехэтэй мэргэжэлтэн юм. Шэнэ түхеэрэлгын ерэхэдэ, тэрэниие туршахыень Алферовтэ заабол даалгадаг. Наһан соогоо 40 гаран хүниие заһабарилгын мэргэжэлдэ һургаа. Алферов бүхы цехээ энэ хэрэгтэ һургаа гэжэ хэлэмээр гээд, предприятиин директор тэмдэглэнэ. Үйлэдбэриин түрүүшүүл Фёдор Ульянов, Александр Сазонов, Николай Минаев болон бусад Алферовэй һурагшад байһандаа омогорходог. Сергей уралаи нарижуулгын 50 гаран дурадхал оруулһан байна. Тэдэниинь нэбтэрүүлһэнэй ашаар һүүлэй арбан жэлэй туршада 100 мянга гаран түхэригэй алмалта хэгдээ. Энэ ветеран оролдосо ехэтэй ажалайнгаа түлөө Ленинэй орденоор шагнагданхай.

Механическа цех соо бүтээгдэдэг часуудай зарим оньһонууд суглуулагдажа холбогдодог. Бэлэн болоһон продукциие техническэ талаарнь шалгаһанай һүүлээр тон харюусалгатай, хабсаргалгын цехтэ оруулна.

Катя Горбуновагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада гиртэй часуудые хабсардаг юм. Басагад бултадаа дүрбэдэхи разрядтай. Түгэс мэргэжэл шадабаригүйгөөр, үйлэдбэриин баян дүршэлгүйгөөр эндэ ажаллаха бэрхэтэй. Хабсаргагша хадаа часай орёо оньһонуудайнь зүбөөр хүдэлхөөр суглуулан хабсаргаха ёһотой. Тиихын тула элдэб жэжэ оньһонуудые нягтаар холбохоһоо гадна, донгодолгын ба хонходолгын абяанай стрелкын тоотой адли байхаар тааруулха шухала. Тиин һүүлэй һүүлдэ электронно-хэмжэлгын приборнуудай туһаламжаар бүхы оньһонуудай хэр зүбөөр ябаһые шалгаха хэрэгтэй.

Басагад жэлһээ жэлдэ улам нягта, нарин механизмуудые хабсаргаха ушартай болоно. Тиихын тулада мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлдэг байха зэргэтэй. Бригадын бүхы хүдэлмэрилэгшэд болбосоролой аттестадтай гү, али механико-технологическа техникум дүүргэһэн дипломтой юм. Тэдэнэй олонхинь ажаллажа байгаад институтда һуража үргэлжэлнэ. Катя Горбуновагай бригада предприяти доторхи эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Цехэй социалис мүрысөөнэй дүнгөөр түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын улаан вымпел удаан саг соо барижа байнхай.

Басагад тон эбтэйнүүд. Амаралтын үдэшэ бултадаа выставкэ харахаяа ошодог, кинодо ошодог. Комсорг Галя Николаева бригадын бүхы хэрэг эмхидхэдэг. Тэрэнэй үүсхэлээр «Минутка» гэжэ элдэбхитэдэй коллектив эмхидхэгдээ, хүршэ предприятинуудтаа, шефтээ абаһан колхозуудтаа концерт харуулна. Репертуарынь ехэ һонирхолтой байдаг.

Тэндэ хаа хаанагүй таарууу зохид, дура татамаар байдаг гэжэ заводой цехүүд соогуур ябахадаа ажаглааб. Үйлэдбэриинь байшангай ханануудта байгаали харуулһан томо зурагуудые үлгэхэдэнь, тиимэ болоо хаш даа. Сонхын хажууда, ажаллаха столнууд дээрэ табигдаһан, ургажа байдаг элдэб сэсэгүүд болон зурагуудые харахадаа, ой соогуур, талаар ябаһан мэтэ мэдэрэл түрэнэ. Хажуудашни хэдэн арбаад станогууд таһалгаряагүй хүнхинэжэ байгаашье һаа, ехэ һаад хэнэгүй. Эндэ слесареэр хүдэлдэг Лев Шкаруп эдэ бүхы зурагуудые зураһан юм.

Сердобско заводой Советвенгер хани нүхэсэлэй бүлгэмэй хамтын гэшүүн болоһоор табан жэл үнгэрбэ. Час бүтээгшэд Сарваш хотын түмэр хэрэгсэлнүүдэй кооперативай ажалшадтай нягта холбоотой болонхой. Делегацинуудаа эльгээлсэдэг, ажалайнгаа дүй дүршэл халан абалсадаг. Энэнь хоёр коллективэй ажалайнгаа бүтээсые, продукциингаа шанар улам дээшэлүүлхэдэнь ехээр нүлөөлнэ.

Юрий БАРАНОВ,
АПН-эй корреспондент.

Агуухэ Илалтын

30 жэлэй ойдо

ЭШХЭРҺЭН ҺОМОН СООГУУР...

Алад холын хараатайгаар буудажа, дайсанай буу зэбсэгые усадхаха, фашис сэрэгшэдэй шэбээлhэн газарые hамна бута сохижо, тэдэнэрэй hөөргэдэhэн добтолгые таhалдуулха гэhэн даабари полкын сэрэгшэдтэ үгтэhэн юм. Польшын Седлец город шадар иимэ захиралта абтаhан байгаа.

Дайсад энэ городто удаан саг соо тогтохын, бэеэ хамгаалхын тулада бэхилэлтэ hайнаар хэhэн байба. Бүхы шулуун байшангуудта шоуса «уурхай» түхеэрэгдэнхэй, дүтэлхын аргагүй hэн.

Фашистнар морин сэрэгшэдые хараhаар томо буугаар буудажа оробо. Удангүй манай артиллери hүрөөтэйгөөр буудажа, добтолгын эхилhые мэдүүлбэ.

Гэнтэ ута hахалтай телефонист ууртайгаар аман соогоо хараагаад, hанаагаа зобонгёор нюдэеэ забда залигүй сабшажа оробо. Тиигээд трубка уруугаа шангаар хашхарна:

— «Орёл!», «Орёл!». Юундэ харюусанагүйбта?

Ямаршье харюу дуулдабагүй. Хаанашьеб, утаhан таhараа ха гэжэ элирбэ. Артиллерийско-миномётно 179-дэхи полкын хэлхеэ холбооной отделениин командир, гвардиин сержант Иван Елшин хүшэр хүндэ байдалай тохёолдоhые мэдэхэдээ, ами бэеэ хайрлангүй, дайсанай аадар шэнгеэр адхаруулhан hомон соогуур урагшаа мүлхин ябажа, линиин таhархайнуудые холбобо. Игэжэ эрэлхэг зоригтой сэрэгшэ энэ байлдаанда манайхинай амжалта туйлаха хэрэгые хангажа шадаhан юм.

Баргажанай баатар хүбүүн Иван Платонович Елшиниие шагналда зууршалhан документ СССР-эй Оборонын министерствын архив соо хадагалагдажа байдаг. Энэ зууршалгын нэгэ хэдэн мүр тобшо тэдыгээр абажа уншагшадай анхаралда табинабди:

Нүхэр Елшин И. П. 1921 ондо түрэhэн. Ажаhуудаг нютагынь — Буряадай АССР. Душелан тосхон. ВКП (б)-гэй гэшүүн. Иимэ шагналнуудта хүртэhэн гэбэл, медальнууд: «Шэн габьягай түлөө», «Дайшалхы габьягай түлөө». 1944 оной августын 27-до авиаци болон танкнуудай туhаламжаар дайсанай сэрэгшэд hөөргэдэн добтолбо. Нэгэ хэдэн газарта хэлхеэ холбоон таhалагдаба. Морин сэрэгэй 10-дахи гвардейскэ полкын добтолгодо ороhон эскадрондо томо буугай хүсөөр туhаламжа үзүүлхэ шухала хэрэгтэй болоо.

Этээл энэ үедэ нүхэр Елшин ами бэеэ хайрлангүй, дайсанай томо буугай эшхэрhэн hомон соогуур линиин таhархайе холбожо, Седлец город (Польшо) шадар фашистнарай hөөргэдэн добтолhон ябаган сэрэгшэдые, танкнуудые саг соонь буудажа, сухарюулха арга олгобо.

Гүрэн түрын шагнал — Улаан Одоной ордендо хүртэмөөр зориг харуулаа...

Игэжэ Улаан Одоной орденоор шагнагдаhан Иван Платонович Елшин түрэл Душелан нютагтаа бусажа ерэhэн сагhаа хойшо ашаанай машинын жолоошоноор ажаллана.

С. ХАНДАЖАПОВ.

Мэлс САМБУЕВ

ЯНТАРЬ ШУЛУУТА ДАЙДАҺАА

ЮРМАЛА ТУХАЙ

Бултанай шэхэндэ урихanaap соностоо Юрмала,
Буряадаар hаа, Далайн заха гэhэн удхатайл.
Юрөөлтэ хотын енеэбхилhэн нюур тала
Курорт хотонуудай омогорхол болоод урматайл.

Эндэ, зүгөөр, далайн түгэсхэл бэшэ, харин
Эхин байhанда, хэн hэжэглэхэб ото?
Шэнэ байшангуудhаа, шэнэ талмайнуудаа барин,
Шэлбэhэтэ тужа соohoo бодонол хото.

Элдин дэлхэйдэ түрэhэн тухайгаа элидхэн,
Эрхэтэ город гэгдэhэниинь үсэгэлдэрэй шэнгил:
Ашата ерээдүйн үетэндэ сэсэрлиг бэлэдхэн,
Анжаран hуулгаhан модониинь—үшөө шэрэнгил.

Нарhадтай хамта олон зүйлэй модонууд эрьедэ
Набшаhадайнгаа хүдэлсөөр далай тээшэ далланхай.
Урда зүгэй үнжэгэн виноградшье эндэ
Уларилай шэрүүн абари занда даданхай.

Эрьедэхи тосхонуудые нэгэдхэн город болгоо
Эгээ гол үйлсэнь Ленинэй нэрэмжэтэ.
Гансахан проспектынь утые холбоо
Галта тэргын олон буудалаар хэмжэхэлтэ.

Арюун үйлсэдөө эндэхи зон сэдьхэлдээ дүтэхэн
Агуу багшынгаа нэрэ минии бэшэ үгөөл.
Баран яhатаниие эбэй зангаар хүтэлhэн
Наран-ленинизм тухай хэлэхэ аалш үгөөр?!

Энэ хэлэhыемни Юрмалын барилгануудай домог
Энхэ хүгжэлтынь алхамууд баталан гэршэлнэл.
Аба оронойм алишье хизаарай өмог
Ажалша хүн эндэ эзэн ёhoop гэшхэлнэл.

Бултанай хэлэндэ урихanaap соностоо Юрмала,
Буряадаар hаа, Далайн заха гэhэн удхатайл.
Юрөөлтэ хотын енеэбхилhэн нюур тала
Курорт хотонуудай омогорхол болоод урматайл.

ДОЛГИДТО ХАНДАНАБ...

Һүүдэртэ үни хэзээ ороhон элинсэгүүдэйм
Һүүлшын далай гэжэ нэгэтэ нэрлэhэн
Балтиин далай сагаан дэлhэтэ хүлэгүүдээ
Бариаhаа табижа, сүлөөрhэндэл хүүен нэрьенэл.

Хужарhан зэргэсүүлгэhээм долгид гомдожо, магад,
Хуурмаг бодолдо тоолон, саашалхаяа бү мэгдыт.
Адуун hүрэгэй оодороонhoo хүнхинэhэн талада,
Адуушан хүнэй бүлэдэ түрэнэбди, мэдыт.

Одоол инмэhээ хододоо шууяатай замдатнай
Оодорооной уряа соносоолби. Баярлан ооглоолби.
Эрье тээшэ эрмэлзэдэг абари зандатнай
Элдин талаар эбхэрхэ гээ хүсэлыетнай ойлгоолби.

Харлаhан далайн алас хизаарта хүргэхэ
Хамагhаа дошхонойтнай нюрган дээрэ hууhайб.
Ялагар тологор ордондо дүтэлжэ, түргэхэн
Янтариин эзэн хатанда айлшаар бууhайб.

Хүнэй hанаан гээшэ хүсэгдэхэгүй хурдан:
Хүхэбтэр нэмэргэ соohoo харагдаба дангина.
Урасхал мэтэ хүнгэнөөр ерэжэ урдам,
Ургыдал нюдөөр енеэбхилнэ. Түргэн амилна...

Хүлнүүд дором долгидой ерэжэ унахада,
Хүлгүү шэдитэ үзэгдэл хайлан ошобо.
Жэгдэрhэн далай дээрэhээ уняарай тунахада,
Жэгтэй hонор, аалин байдал оршобо.

НАМАРАЙ ГУНИГ

Ханатай нэгэ сквер соо намарай уйладаhан—
Хамагдаhан набшаhад нойтон гү, арай носонол.
Үнгэрhэн нажараа үльгэрэйхидэл hанажа уйдаhан
Үншэрhэн пляжда ерэжэ, гансааран зогсоноб.

Буурсагта сэсэгтэл шүхэр дээрээ үргэн,
Буурал хоёр нам тээшэ дүтэлнэ.
Энхэргэн сэдьхэлдэнь, магад, хабатай түргэн
Эдир наhан тухайнь бодол дүлэтэнэ.

Нажарай эхиндэ нэгэтэ энэ хоёрой
Наhанай харгын ниилэhэн ёhотой эндэ:
Үнидэ уршалаатаhан шарайнууд иимэ орой
Үглөөнэй толоор юундэ гэрэлтэбэб гэнтэ?!

Урма зоригоор, тэмсэлгээр халима жэлнүүд
Урасхал шэнгеэр хөөhэтэн долгисоод үнгэрөөл.
Сэсэгүүдэй hалбарха үедэ зэдэлhэн жэргэмэлнүүд
Сэгнэшэгүй hайхан зүүдэн байгаал үнэхөөр?

Зулгы хүүгэдээрнь дүүрэhэн гэрынь одоо
Зунай шууяатай эндэхи пляж мэтэ бэлэйл.
Данхайжа нэгэтэ хооhopходонь, эли тодоор
Дамжаhан үхибүүдэйнгээ таража ошоhые мэдэрлэйл.

Гэрэймнай үүдэнэй саана хүлеэhэн үхэлhөө
Гэнтэ ехээр айhанай юун хэрэг бэ?!
Үргэн дэлхэй мүнөөдэр булан бүхэнhөө
Үринэртөө үргэлжэлхэ наhан тухай хэлэг лэ!

Эсэнги буурал хоёр холые дуудаhан
Эбхэрээ анжаран, эрьеэр саашалан ошобол.
Үнгэрhэн нажараа үльгэрэйхидэл hанажа уйдаhан
Үншэрhэн пляж дээрэ гансааран зогсоноб.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

АГИТБРИГАДЫН КОНЦЕРТНҮҮД

Малшад ба таряашадта концертнүүдые харуулжа ябаhан аймагай соёлой ордоной агитбригада багахан забhарлалга хээ hэн. Энэ үедөө тэдэнэр шэнэ дуунуудые, шэнэ номернуудые бэлдэhэн байгаа.

Мүнөө агитбригадын гэшүүд шэнэ концертээ харуулхаяа гараба. Эгээ түрүүн XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд тэдэниие угтан абаа.

Хүдөөгэй клуб соо суглараhан харагшад хэд бэ гэбэл, hаалишад, үхэршэд, барилгашад байгаа. Тэдэнэр hайн дуранай артистнарай концертые халуунаар угтан абаа.

Энэ колхозой залуу hаалишан Людмила Невзгодова хонгёо hайхан хоолойгоор дуу дуулажа, олоной магтаал hайшаалда хүртөө. Харагшад тэрэниие дахин дахин урижа дуулуулаа.

Соёлой ордондохи арадай театрай режиссер Елизавета Соржеева Сергей Есенинэй, Евгений Евтушенкын шүлэгүүдые уран гоёор уншаа.

Дуушан Вячеслав Бохин hайхан дуугаар концерт харагшадай анхарал татан, нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа. Вячеслав Бохин мүн эстрадна оркестртэ наададаг юм. Александр Мамаев (саксофон), Виктор Дампилов (гитара), Александр Снегирев, Василий Шишмарёв (баян) гэгшэдhээ бүридэhэн энэ оркестр hайнаар наададаг гэжэ суутай болонхой.

В. БАШАРОВ.

Зэдын аймаг.

НАМАРАЙ АМАРАЛТЫН ҮЕДЭ

Намарай ута амаралта боложо, hурагшад тэрэнээ hайнаар үнгэргэхэ гэжэ оролдоо юм ааб даа. Тэрээн тушаа классай хүтэлбэрилэгшэд, вожатанар hанаата болоhон байха.

Гадна ниислэл хотымнай хүмүүжүүлгын үүргэтэй нийтын эмхинүүд баhал өөрын түсэбтэй байгаа. Жэшээнь, Улаан-Үдын нэгэдэхи горжилуправлениин дэргэдэхи «Бригантина» гэжэ клубта хүмүүжүүлэгшэ-эмхидхэгшээр хүдэлдэг **Анна Дашипиловна Бадмаракшаева** иигэжэ хөөрэбэ:

— Ноябриин 5—6-най үдэрнүүдтэ манай клубай гэшүүд стол дээрэ наададаг теннисээр мүрысөө. Ноябриин 9-дэ «Ойтохонуудай орон» гэhэн темээр хөөрэлдөөн болоо. Манай клубай гэшүүд эдэ мэтын хэмжээ ябуулгануудта ехэл эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Түрэлхидшье ехэ дуратай байдаг...

Ц. ДОНДОГОЙ.

МЭРГЭЖЭЛТЭД НЭМЭНЭ

Нарhатын совхозой бухгалтери таhалдуулангүй hара бүхэндэ стипендиадуудтаа мүнгэ эльгээжэ байдаг. Үнгэрэгшэ жэлнүүдэйхидэл адли байгша ондошье тэдэнэр олоороо хүдөө ажахын институтда hурана. Ветеринарна факультедэй хоёрдохи курсын студентка Ханда Базарова, ерээдүйн инженернүүд Шагдар Дашиев, Петр Климов гэгшэд совхозhоо эльгээгдэhэн студентнэр юм.

Гол түлэб нютагай залуушуулые дээдэ hургуулида hурахыень эльгээhэнэй ашаар ажахын мэргэжэлтэдэй бүлэ нэмэнэ. Зоотехник Шойжонима Намжилов, агроном Сергей Цыбиков гэгшэд институдаа дүүргээд, түрэл нютагтаа бусажа ерээ. Дээдэ hургуули амжалтатайгаар дүүргэhэн Р. Д. Цыбпков, Ю. С. Цыденов, Н. Ц. Данзанов гэгшэд энэ совхоздо ажаллана.

Стипендиадууд байhан залуушуул мүнөө hайн бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэд болонхой, түрэл нютагайнгаа баялиг арьбадхалсан, үнэн сэдьхэлhээ оролдон ажаллана.

А. БАБУШКИН.

Яруунын аймаг.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

Уран зохёолшо Ц. Д. Дамдинжапов Хэжэнгын аймагай Хөөрхэ нютагай уншагшадтай уулзаба. Уран зохёолоор hонирхогшод тосхонойнгоо соёлой байшанда олоороо суглараа. 30 гаран жэлэй саада тээ уран зохёолшотой суугтаа хүдэлhэн хүнүүд тэдэнэрэй дунда бии.

Ц. Дамдинжапов суглараагшадай үмэнэ уласхоорондын байдал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Һүүлээрнь тэрэ Буряадай уран зохёолшодой творческо ажал ябуулга тухай мүн хөөрөө.

Уншагшадайнгаа hонирхоhон асуудалда харюусаха зуураа, уран зохёолшо хэжэ, бүтээжэ байhан ажал тухайгаа хэлэбэ.

«Дүүгэйм ами наhан» гэжэ зохёол бэшэжэ дүүргээд, мүноо ахамад уран зохёолшо Хоца Намсараевай ажабайдал, бага наhан тухай зохёол бэшэхэ зорилго тухайгаа уран зохёолшо хөөрэжэ үгөө.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ,
киномеханик.

„ЛАДА" АНСАМБЛЬ

ВОРОНЕЖОЙ «Лада» гэжэ фольклорно ансамбль хилын саанахи оронуудаар гастрольдо гарахань. Энэ ансамбльда хабаадагша бүхэн дуушан байхаhаа гадна, үшөө хатар гүйсэдхэгшэ, хүгжэмшэн юм. «Лада» ансамбль хадаа Югославида болоhон студентнэрэй Уласхоорондын V фольклорно фестиваль дээрэ дипломдо хүртэhэн, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байха юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Лада» ансамбльда хабаадагшад (зүүн гарhaa) М. Бойко, А. Сухарев, Л. Федоров. Концерт табихынгаа урда тээ. ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТ

ТОБШО ҺОНИН

★ ХҮНГЭН АТЛЕТ... КЭЭР РСФСР-эй түрүү hуу... ри эзэлхын түлөө мүр... сөөн Адлер хотодо үнгэрг... дэбэ. Мүрысөөндэ Федер... циин индустриально-педа... гическа 20 техникумэй ... манданууд хабаадалса... байна. Эндэ хабаадалса... Улаан-Үдын индустриаль... педагогическа техникум... команда дүрбэдэхи hуу... эзэлээ. Манай командын ... шүүд соohoo 5000 мет... зайе 14, 53,2 секунда ... гаталhан Анатолий Зай... хоёрдохи, 800 метрэй за... 1, 56,1 секундын турша... гаталhан Павел Яковлев гу... бадахи hуури эзэлhэн б... ба.

★ МУХАЧЕВО. Эн... «Урожай» бүлгэмэй це... ральна соведэй түрүү hу... ри эзэлхын түлөө урил... гаар үнгэргэгдэhэн мүр... сөөн дүүрэбэ. Буряадай ... дөө ажахын институдай с... дент Александр Пелепяг... 3000 метрэй зайда урил... хадаа, үүри нүхэдэй... дундаhaa түрүү hуури эз... жэ, хүдөөгэй спортсмену... соohoo ороной чемпион... нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

★ УЖГОРОД. Хүдөө... спортсменүүдэй дунда ... ной чемпионой нэрэ зэр... дэ хүртэхын түлөө мүрыс... байгша оной ноябриин ... да үнгэргэгдэхэнь. Энэ ... рысөөндэ СССР-эй спорт... мастер Владимир Цырен... мастерта кандидат Валер... Дарбаков гэгшэд хабаад... сахаар аян замдаа морд... бо.

★ УЛААН-ҮДЫН ин... стриально-педагогическа т... никумэй hурагша Алексан... Медведев «Ажалай резер... нүүдэй» дунда РСФСР-... түрүү hуури эзэлхын түл... боксоор үнгэргэгдэhэн мүр... сөөндэ түрүү hуури эзэл... чемпионой нэрэ зэргэдэ х... тэбэ. Мүнөө Алексан... Фрунзе хотодо hурал... hорилгын мүрысөөндэ. Т... hаяар Москва хотодо орол... түрүү hуури эзэлхын т... үнгэргэгдэхэ нааданда ... баадалсаха юм. Мүн ... мүрысөөндэ СССР-эй с... тын мастер Владимир Цы... нов хабаадаха болонхой.

★ КРАСНОЯРСК. «... ревестник» бүлгэмэй спо... сменүүдэй дунда бокс... РСФСР-эй түрүү hуу... эзэлхын түлөө үнгэргэгд... мүрысөөндэ хабаадалса... манай Анатолий Анфилоф... хоёрдохи hуури эзэлжэ, м... гэн медальтай бусажа ер... Нүгөөдэ — багшанарай ... ститудай студентнэр Ви... Агафонов, Геннадий П... нии гэгшэд гурбадахи h... ри эзэлhэн байна.

Б. МИРОМАНОВ

ПРАВДА БУРЯТИ...

Нэгэдэхи хуудаhа... «Үбhэ тэжээлээ гамтай... гаргашалжа, ашаг ... ехээр абая» — түрүү бэ... Газар hайжаруулха габ... гай хоёр hара — суглуу... ри. Эрдэм болон техни... үргэн дэлисэ — академ... М. Келдышэй статья.

Хоёрдохи хуудаhа... «Хамтынгаа хэрэгтэ хүн... хэнэй хубиин оруулалта... В. Николаевай статья. ... ряадай АССР-эй ара... хиналтын комитедтэ. Р... цида ерэhэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаhа... «Амжалтын нюусанууд» ... Б. Зомоновой статья. ... най юридическэ таhаг. ... лын саанаhaa.

Дүрбэдэхи хуудаhа... «Һайндэрэй бэлэг» ... Р. Макальскаягай фот... портаж. «Саг хүлеэнэгүй... В. Худугуевагай ста... «Хулгайгаар олзобори... шэдэй замыень хааха... В. Лесиковэй статья. Н... гай hонин.

СЭЕХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ...

Улаан-Үдэ. 18.00 — ... жуулгын программа. 18... «Горн» гэжэ прогр... hурагшадта дамжуулагд... 18.45 — Телевизионно ... нин. 19.05 — «Хүгж... уулзалганууд». 19.35 ... «Недели бүхэндэ, среда... — киноочерк. 19.55 — «... ажал — габшагай аж... 20.35 — МНР-эй 50 жэ... ойдо. «Аха дүү Монго... искусство». 21.35 — Со... холнууд. 21.40 — «Го... ки» — уран hайханай ф...

хилын саанаhaa

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

КОЛОМБО

Шри Ланкын КП-гэй ЦК-гай резолюци

ТАСС

Дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөө зарлаха шухала гэжэ Шри Ланкын Коммунис парти тоолоно гээд партиин Центральна Комитедэй баталан абаhан резолюци соо хэлэгдэнэ.

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай 1969 оной уласхоорондын зүблөөнhөө хойшо болоhон элдэб шухала хубилалтануудые бүхы дэлхэйн коммунистнууд зүбшэн хэлсэхэ, тэрэшэлэн шэнэ оршон байдалда тааруугаар хамтын хараа бодол болон тактикые тодорхойлхо зэргэтэй гээд резолюци соо саашадаа хэлэгдэнэ.

БУДАПЕШТ

СССР-эй фильмүүдэй фестиваль

ТАСС

Совет уран hайханай фильмүүдэй фестивалиин эхилhэн тухай мэдээсэhэн гоё соносхолнууд, плакадууд Октябриин 57-дохи жэлэй ойе hайндэрлэлгын үедэ Венгриин ниислэлэй кинотеатрнуудай байшангуудые шэмэглэhэн байна. Фестивалиин үедэ Будапештын хүн зон хадаа Агуухэ Октябриин социалис революци тухай, В. И. Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулга тухай хөөрэhэн кинолентэнүүдые хараха байна.

Урда жэлнүүдэй үнинэй фильмүүдhээ гадна, шэнэ кинозохёолнууд, тэрэ тоодо «Надежда» гэжэ М. Донскойн, «Монолог» гэжэ И. Авербахай, «Иван Васильевич мэргэжэлээ hэлгэн хубилгана» гэжэ Л. Гайдайн фильмүүд ниислэлэй экрануud дээрэhээ харуулагдаха юм.

ГАВАНА

ХАНИ БАРИСААНАЙ РЕЙС

ТАСС

Советскэ «Крузенштерн» гэжэ hуралсалай парусно-моторно барк Гаванын портдо бусажа ерэбэ. Советскэ Союзай курсантнуудтай хамта Андрес Гонсалес Линесэй нэрэмжэтэ Гаванын загаhа барилгын hургуулиин hурагшад тэрээн дээрэ hуужа, Кубые тойрон хани барисаанай рейс хэhэн байна. Интернациональна экипажые портовой городуудай хүн зон хани халуунаар угтадаг байгаа.

ЛОНДОН

Лонг Кешhээ тэрьедэбэ

ТАСС

Лонг Кешэй концлагерьта хаалтада hуугшадай тэрьелhэн дээрэhээ тэдэниие бэдэрхын тулада хэдэн вертолёт болон 800 солдадые Хойто Ирландидахи Англиин сэрэгүүдэй командовани хэрэглэhэн байна. Һүни орой болоhон хойно концлагерьhаа олоороо тэрьедэхэ hэдэлгэ хаалтада hуужа байhан бүлэг хүнүүд хэhэн байха юм. Тэдэнhээ 2 хүниинь тэрьедэн хорготожо шадаа, бусадыень харуулшад бариhан байна. Бэдэрэлгэдэ хабаадаhан Англиин харуулай сэрэгшэ 24 наhатай ирландец-католик Хью Куниие буудажа алаа. Тэрэ тэрьедэгшэдэй дунда ябалсаhан байха юм.

Энэ хадаа концлагериин захиргаанай шэрүүн шангаар хандалгада буруушаалгын тэмдэг болгон, Лонг Кештэ хаалтада hуугшадай hүүлэй недели соо хэhэн хоёрдохи ябуулга болоно. Эндэ хаалтада hуугшад октябриин тэн багаар энэ урьшагта лагерь-түрмые хүсэдөөр шахуу галдаhан байгаа.

КУНЕЙТРА хадаа 1967 онhoo хойшо Израилиин эзэмдэлгэ доро байhан Сириин хото юм. 1973 оной октябриин дайнай hүүлдэ, Сири Израиль хоёрой сэрэгүүдэй таhалан амяарлагдахада, эзэмдэгшэд энэ хотые орхиходоо Голанскын добуунуудай түбтэ оршодог hалбаран хүгжэнги энэ хотые израилиинхид гаража ошохоhoo түрүүн юушье үлөөнгүй hандаргаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кунейтра хотын hандархай үлэгдэлнүүд. ТАСС-ай фотохронико.

МОНГОЛ ОРОНОЙ ҺОНИН

НАЦИОНАЛЬНА ИСКУССТВЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Социалис хүгжэлтын жэлнүүдтэ Монголдо хэдэн олон театр байгуулагдаа. Тэдэнэр оюун бэлигтэй артистнуудаараа суурхадаг. Гансахан лэ Улаан-Баатарта оперо ба баледэй, драмын, хүүгэдэй, кукольна театрнууд, цирк хүдэлдэг. Дуу, хатарай арадай ба армиин ансамбльнууд, симфоническа оркестр ехээр hонирхогдодог юм. МНР-эй ниислэлдэ киностуди, искусствануудай училищи хүдэлдэг.

Хэдэ хэдэн аймагта профессиональна театрнууд нээгдэнхэй. Зүүн аймагай хүгжэмтэ-драмын театрай репертуарта монгол авторнуудай зүжэгүүд,ород ба совет уран зохёолшод — Гоголиин, Чеховэй, Погодиной зохёолнууд оролсоно.

МОНГОЛ ПИОНЕРНҮҮДТЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

Эдир технигүүдэй байшан Улаан-Баатарта баригдажа байнхай. Тэрэнэй элдэб кружогууд болон секцинүүдтэ 2500 үхибүүд hуража шадаха байна. Техническэ талаар хангагдасаараа тэрэ мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ тааралдаха. Обсерватори, тоололгосогсололгын түб, замбуулинай, автоматикын ба телемеханикын залнууд мүнөөнэй шэнэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаха юм. Байшан соо кинозал, фотолаборатори түхеэрэгдэхэ.

Монголой пионернүүд байгуулагдаhаар 50 жэлэйнгээ ойн урдахануур 1975 ондо энэ гайхамшаг бэлэгые абаха байна.

ЭМ ДОМ ОНДОО ОРОНУУДТА ХУДАЛДАНА

Монголдо хэрбээ 50 жэлэй урда тээ оройдоол нэгэ аптекэ бии байгаа hаа, мүнөө тэдэнэй тоо 300 гаран болоо. Холын хүдөө нютагай хүн зондо нүүдэл аптекэнүүд эмүүдые абаашажа үгэдэг.

Улаан-Баатарай фармацевтическэ завод оронойнгоо үбhэ ногоогоор 24 янзын эм буйлуулжа гаргадаг. Тэдэнь орон доторой хэрэглэмжые хангахаhаа гадна, ондоо оронуудта эльгээгдэдэг юм. Үнэтэ эм дом буйлуулхада хэрэгтэй болодог үбhэ ногоо ургуулхын тула туршалгын станцитай гүрэнэй ажахы 1975 ондо байгуулагдахаар түсэблэгдэнэ.

ЭРТЭ УРДЫН ЗҮЙЛНҮҮД

Бронзо ба яhаар бүтээhэн зүйлнүүд, шабар ампартанууд, манай үе сагай урда тээхи VII—II зуун жэлнүүдэй үеын эхэнэрнүүдэй гоёолтонууд Улаан-Баатарта уран зурагай искусствануудай музейн залнууд соо табигданхай. Тэдэнэй нилээд олониинь Баруун Монголдо, тэрэшэлэн эртэ урдын ниислэл Кара-Корумда малталгануудые хэхэдэ олдоhон байха юм. Монгол арадай эртэ урдын түүхэ тухай хөөрэжэ үгэhэн шэнэ зүйлнүүд музейдэ нэмэжэ табигдана.

Мүнөө Монголдо 27 музей бии. Хүн зон — ороной айлшад, hурагшад, студентнүүд эндэ хододоол олоор байдаг.

(АПН).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариата — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36,63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приемная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-04641. Заказ №